

KONYA

HALK EVİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

YIL XIII

OCAK—ŞUBAT 1949

SAYI : 123—124

Anadoluda Türk Boylarına Ait Yer Adları

Yazan: Adsız

Bir ülkenin etnoğrafyası, hattâ tarihî bakımından yer adlarının ne kadar aydınlatıcı bir rol oynadığı malûmdur. Bu aydınlatıcı rol, tarihî çağlardan tarih öncesi çağlarına doğru gittikçe daha mühim şekil alır. Bunun en iyi delillerini Profesör Zeki Velidi Togan, üç yıl önce basıldığı halde satışa çıkarılmayan “ Bugünkü Türkistan ve yakın mazisi ” adlı muazzam ölmez eserinde ve yalın ve çıkacak olan “ Türk tarihine medhal ” adlı orijinal kitabında vermiştir.

Anadolunun Türkler tarafından “ 11. asrda ” fethi, herkesin bildiği tarihi bir vakıa olmakla beraber bu fütuhata hangi Türklerin, ne miktarda, iştirâk ettiği henüz meçhuldür. Bir mütearife göre “ Anadolu’yu Oğuzlar fethetti ”, sözü ağızlarda dolaymakla beraber Lügat hakikate tam mutabık bir söz olmadığını bazı yer adları ve etnoğrafyanın bilgileri de gösteriyor. Her halde 11. asrda Oğuzlarla birlikte Oğuz olmayan Türkler de iştirâk etmişlerdir. Hattâ on birinci asrda fütuhattan sonra hangi Türklerin Anadoluya geldiği, bugünkü Türkiye Türklerinin

hangi unsurlardan meydana geldiği de ayrı ve mühim bir konudur.

Anadoluda Türklere ait yer isimleri üzerinde şimdiye kadar bizde pek az inceleme yapılmıştır. Zannedersem bu husustaki ilk yazı, Türkiyat mecmuasının ikinci sayısına tarafımdan yazılmıştı. (1928 yılı, sahife 243—259). Bunu takiben M. Şakir’in, 1928 de yalnız bir tek sayısı çıkmış olan “ Halk bilgisi ” mecmuasındaki makalesi (Sinop ve muhitinde Oğuzlarla diğer Türk zümrelerine ait köy adları, sahife 30—35) yayınlanmış; önden sonra daha küçük bazı yazılarda, doğrudan doğruya veya bilvasıta, bu konuya temas edilmişti.

Son defa “ Konya ili köy ve yer adları üzerinde bir deneme ” adıyla Mesud Koman ve Sırrı Üçer tarafından çıkarılan 84 sahifelik bir kitap bize bu hususta mühim malûmat vermektedir.

Bu kitap bize Oğuz boylarına ait ad taşıyan köylerin tahminimizden daha çok olduğunu gösteriyor. Hattâ, her hangi ismi taşıyan bir köyde, bazan bir mahalle adının Oğuz boylarına ait olduğunu görüyoruz, ki buna daha öncede M. Şakir adı geçen makalesinde

temas etmişti.

Oğuz boylarına ait olduğunda şüphe o'mıyan ve 24 Boyun 14 düne ait bulunan yer adları şu kadardır :

- 12 Salor
- 12 Afşar
- 10 Bayat
- 9 Kınık
- 7 Kayı
- 4 Bayındır
- 4 Yazır
- 3 Çavuldur
- 3 Piçine - Peçenek
- 2 Döğer
- 2 İğdir
- 2 Karkın
- 2 Eymür
- 1 Beydili

Dokuz asırda bazı adların söyleniş epey değişmiş olacağından Oğuz a ra ait olması muhtemel isimler de vardır. Meselâ: Çetme adındaki köy ve mahalleler Şephi den bozma olabileceği gibi Ayvacık, Ovacık kelimelerinin de Yıva - İva dan muharref olacağı düşünülebilir.

Bence kitabın en mühim noktası, Konya ilinde " Çigil " adını taşıyan köy, dağ ve yaylaları bize tanıttırmasıdır. Mesud Koman'la Sırrı Üçer, Konya vilâyetinde Çigil adını taşıyan yedi yer gösteriyorlar. Çigil'lerin Oğuzlardan temamiyle ayrı bir boy, hattâ kavim olduğu malumdur. İslâmî devirlerde bunlar bazan (*Kartok*) birliğinin içinde görülmüşlerse de, aslında bunlar " Gök Türklerin " bir parçası, daha doğrusu, bizzat Türk adını taşıyan kavmin mühim bir kısmı, belkide kendisidir. Hattâ Türk destanlarında bile " Türk " ün dört oğlunun biri: Tüng, Çigil, Barsgan ve ilak " olarak zikrolunurki bunlar, en eski medeni Türklerdir. Yalnız Konya vilâyetinde yedi tane " Çigi ", yer adı bulunması, bu medeni Türklerin de ilk istilâda Anaya geldiklerini gösterse gerektir.

Alp Arslan zamanında, 1064 den sonraki yıllarda Türkler, Anadoluya hücum ederken, bunların arasında bir de Karahanlı Tegin bulunuyordu Türkistanın Karahanlı sülâlesinden Böri Tegin Tangaç han'ın oğullarından biri olan bu Tegin, babasıyla bozuşmuş olduğu için yanındaki pek çok Türkistan Türkü ile Alparslan'ın buyruğuna girmiş ve Gazalara istirâke başlamıştır. Karahanlıların esas unsurlarından olan Çinlilerin, bu Karahanlı Prensiyle birlikte gelip Konyaya kadar ilerlemiş olmaları şimdilik; akla en yakın ihtimâldir.

Türkistanda Çigil'lerin komşusu olup onlar gibi medeni Türklerden olan Yağma'ların adına da Konyada rastlanmaktadır. Fakat bu ismi ihtiyatla karşılamak lâzımdır. Yağmalı diye gösterilen bir yer adı bu oruga ait olabileceği gibi, mevkii yağışlı olmasından dolayı verilmiş bir isim de olabilir.

Mes'ud Koman'la Sırrı Üçer'in kitabında, Çigil ve Yağmalar gibi medenî, Türklerden olan Tuğsî'leri, Çinin "Tsin," sülâlesiyle karıştırmak gibi bazı zuhul-ler de var. Bu nazariye ilk önce merhum Ziya Gökalp tarafından kurulmuşdu. Hattâ Gökalp Çince " *Tsin'i* " i Türkçe " Tosun " a benzetmek gibi yanlış bir *istikamcılık* da yapmışdı. Mes'ud Koman'la Sırrı Üçer de aynı fikri kabul etmekle aynı yanlışlığa düşmüşler ve bu yüzden Konya ilindeki *Tahsin* ve *Tosun* adlı yerleri de Tuğsilerle bağlamışlardır.

Yalnız söyleyiş benzerliğine bakarak kelimeleri *birbirine yaklaştırmak* tehlikeli bir *usuldur*. Arada büyük bir zaman ve *mekân* varsa aynı kelimenin değişmiş olabileceğini de hesaba katmak *lâzımdır*. Fakat bu değişme de muayyen dil kanun arı'ya olur Meselâ eski Türkçedeki " Edgü " kelimesiyle bugünkü " iyi " kelimesi bir birine benzemeciği halde aynı kelimedir. Bu kelimenin değişmesini kanunlarını bili-

yoruz. Kelimenin değişmesi şu *methale*lerden geçmiştir.

1 — Önce " d " ler " y " olmuştur. *Udumak*, adak, badrak kelimeleri nasıl uyumak, ayak, bayrak olduysa " edgü " de aynı kanunla " eygü " olmuştur.

2) — Sonra Türkçe başka bir merhale daha geçirmiş, kelime ortalarındaki " k " ve " g " harfleri düşmüştür. Kagar, kulkak, emgek kagatun. kagan kelimeleri karkulak, emek, katun kan,han olduğu gibi " eygün " de " eyü " olmuştur.

3) — Üçüncü merhalede ikinci hecelerdeki ötreler (yani u, ü ler) esire (yani l ' i) olmuştur. Saru, ayu gerü kelimelerinin sarı, ayı geri olması gibi " eyü " kelimesi de " eyi " diyoruz.

Bunu söyledikten sonra *Çumada* sülâlesinin dikkati celbederim ki Çinde Milâttan önce 256 — 207 arasında hüküm süren Tsin adı bugünkü dilimizde Çin *şekilde* yaşamaktadır. Arapların Şîn Avrupalıların da umumiyetle Şîn teleffuzuna yakın bir şekilde ablandır-dıkları *evvelki* adını Tsin sülâlesinden almaktadır. Bu isimde " t " ve " s " harfleri arasında hiç bir sesli harf olmadığı için " ts " tek bir harftir. Ve teleffuzu bizim " ç " ye oldukça yakındır.

Kitabda, ünlü şahısların adlarını taşıyan mahallelerin liste halinde verilmeside kitabın lehine kayıt olunacak bir noktadır. Mahalle adları şehirlerin *tarihle* yakından bağlıdır. Bu günkü Anadolu şehirlerinin *mahallerine* verilmiş olan isimleri şehirlerimizin Türklüğünü gösteren canlı delillerdir. Bir paşanın bir beyin bir dervişin, bir bilginin tanınmış bir kadının adı şehirlerimizin

millî tapusudur. Yazık ki son zamanlarda şeyh Hacı gibi isimler taşıdığı için böyle adları değiştirmek temayülü doğmuştur.

Mes'ud Koman'la Sırrı Üçer'in kitabı bize acı bir hakikatide bildiriyor. Halis Türk boylarının adını taşıyan bazı köylerimizin isimleri değiştirilmiş yerlerine Türkçe olmıyan adlar takılmıştır. Meselâ :

1) Çumra kazasına bağlı kınık köyünün adı " Batun köyü " olmuştur. Çünkü buraya *Batundan acaralı* göçmenler gelmiş Selçuk hanedanının da mensup bulunduğu Kınık boy adını değiştirerek buraya Türkçe olmıyan *Batumadını* vermek büyük bir tarihî gaflettir.

2) Karapınar kazasına bağlı Çigil köy adı değiştirerek " Yeni kuyu köyü " yapılmıştır. Çigil gibi halis ve pek mühim bir Türk adını değiştirerek yerine yeni kuyu adını vermek her halde Çigil'in ne olduğunu bilmiyen bir gayret keşin eseridir.

3) Kadınhanı kasabasındaki Çavundur ve karaman mahalleleri de önviren ve Hüngören, adını almıştır. Belki birisi Çavundurla Karamanı ne halis Türkçe olduğunu bilmiyerek bu adları son zamanların moda Türkçesiyle değiştirmekte beyis görmemiştir.

Yapılacak ikazla bu köy ve mahallelere yine eski adlarının verilmesi temenniye değer. Bu mühim hizmeti de kitabın çalışkan müelliflerinden bekleriz. Eskiden beri pek müspet ve faydalı çalışan Kanya Halkevinin yoluna bütün Halkevleri uysa da Türk adlarını toplasa memleketin Türklük sohbeti ilim adamlarının gözlerine gösterilmiş olurdu.

Münakkide Dair

M. Nedim Güntel

Ahmet Haşim "Münakkit", başlıklı bir fıkra-sında aynen: "Büyük üs-tadım Gurman'ın dediği gibi, bütün canlı mah-lûkata nazaran insanın iik-riyetini yapan istidadının tenevvüdüdür. En zeki bir hayvan bir tek şey yapar. At, arka ayaklarıyla Den p-sey'in yumruklarından da-ha mükemmel çifte er-zar; arı, örümcek... ilâh.

« Herhangi bir sahada insanı artık daha ileri git-meklen müstağni görenler, belki bilmiyerek, onu hay-van seviyesine indirmek istiyorlar.

Münakkit ise, her beşerî marifetin hâlâ tekemmüle muhtaç olduğunu bağırma-kta, her sabah, insana hayvan o'madığı-nı hatırlatıyor. » Der.

Fıkrayı okuyan her insan bu zeki buluşların tatlı üslûbuyla büyülenerek onun müdafaa ettiği fikrin doğruluğun-dan şüphe etmeyi hayalinden bile ge-çirmez; fakat, gittikçe hududu genişliyen ilim ve san'at karşısında insanın vazi-fesi, hattâ mecburiyeti, bazı hayvanların tek şeyi mükemmel yapmak hususun-da yaratılış kudretlerine, (ihtisas) lar' ınlaşmak ve onları geçmek değil midir? O halde münakkit, her sabah, insana, hayvan olma'ığını değil, hayvan-

M. Nedim Güntel

lar kadar da olamadığını hatırlatmıyor mu?

İnsanın her maharet ve meziyeti, uzun bir te-kâmül zinciriyle birbirine bağlıdır. Bu güp bir ma-haret gösteren adam, bu muafakiyetini bundan evvel sarfetmiş o'duğu cehde borçludur ve insanı eserinde bu cehde sevk eden âmil de tenkit ve münakkittir; bu itibarla (Bu eser nevinin eriş-e-bi eceği gayedir, bu eser muvaffakiyetin en son satırıdır) şeklindeki ten-

kitler, hissî zaafa, insan zekâ ve kapasitesine karşı takdirde liyakatsizliğe delâlet eder. Münakkidi tatmin edilmiş bir cemiyet, bir durak-lama devrine girmiş demektir ki gerile-mesi, düşmesi buhalin tabî bir neticesidir.

Hiçbir eser, daha iyinin, daha güzelin bizzat kendisi değildir, ancak basamaklarıdır.

Münakkit, bir cemiyetin hayat per-desini daima daha lize akort eden bir adam ve bu tellerdeki sonsuz kabiliyete inanmış bir ihtisastır, San'at lâübâlliliği-ne nefes aldurmaya amansız bir halâs-kârdır. Okuyarı kurtardığı nisbette yazarı da liyakate yükselten içtimâî bir vazife ellidir.

Hakikî bir tenkitle cimbrizlanan bir

eser, eğer sinirlenmişse, ya elinden ge-lenı yapmış bir acizdir, veyahut çok tembel bir kabiliyettir. Bu uç vasıf ta okurların müsamahasından geçinmeğe çalışan birer lâübâlliliktir. Birincisi nok-sanlarını bilmeli, ikincisi susmalı, üçüncüsü çalışmalıdır. Münekkitten mah-rum bir cemiyette bu üçünün de yeri vardır; fakat, daha fenası, belki, en iyi derece, en kötü notun sahibindedir.

Daha iyi, daha güzel keşif ve hima-yeden mahrum kalırsa daha kötünün daha çirkinin yer tutmasına hiç hayret etmemelidir.

San'atkârı basit bir kabiliyet halin-de kalmaktan kurtaran içtimâî vazifesi ni gösteren tenkitir pek nadire « ne demek? » diye sorduğu için okumayı ve düşünmeyi pek iyi, herkesten iyi bilen münakkidin vazifesi ne kadar müm-künse o kadar güçtür Münakkidi şart halinde bekliyen vasıflar şu veya bu şekilde her hangi bir cesaret için musır bir korkunçluktur ve tenkit vazifesini yapabilmek için bu ağır şart-dahilinde çalışmaya mecburdur. « Tenkit kolay, san'at güçtür » sözü dost veya düşman kalem hissiyatı için doğrudur ki bunun tenkitle hiç bir münasebeti yoktur.

Münakkidin de nihayet bir insan olduğu düşüncesi kabul edilmeyecek kadar evsafına inanılmış, hürmet edilmiş bir şahsiyet olmak elbette güç b'r iştir.

Âlim nasıl hiç bir tesir ile ilmî bir meseleye şahsîlik karıştırmazsa mü-nahkit de böyle harekete mecburdur. vakia âlinin çalıştığı saha ile münahkidin meşguliyeti arasında fark vardır. Âlin tesirine kapılmıyacağı hadiselerle meş-gul olduğu için bitaraf olmakta hiç bir müşküle maruz değildir. Halbuki bir sanat eseri hakkında hükümler vermek mecburiyetinde bulunan bir insanın tesire kapılması daima mümkün-dür, fakat ihtiraslarını hazmeden irade-ler yok mudur? Bundan başka mevkii-ne lâayık olmanın icap ettirdiği otorite, kültür tesire kapılmaya mani sebepler de sayıl maz mı ?

Tenkitin bu güçlülerinden o'acak ki bu k'at'ı yâh. k'at'ı yâh. o'acak hâlâ am'at'ı yâh. o'acak kidimiz yoktur. Bizdek tenkit şölretli kalemelerin, dostane takdirler e etrafa bir kaç isim ezberlettiyerek kıymetler icat veya düşmanca tehzillerle kıy-metleri inkâr etmekten ibarettir. Bundan başka bir de tanınmış kalem-lerimiz bir kıymeti sakınılması mümkün olmavan bir şöhrat haline gelmedikçe ehemmiyete alıyan bir edebiyat inhi-sarcılığı, bir rakabet zihniyeti takip etmektedirler.

Böyle bir şöhrat haline gelebilmek yine bir talih meselesidir. Bu itibarla edebiyatımız için hakikî bir tenkit bir ihtiyaç, bir zaruret, tabir caizse, bir ilâçtır.

Seyahatnamelerde Konya

—V—

Yazan : Mehmet Önder

1914 Yılında Cihan Harbi patlamış, seyyahların seyahati hayli güçleşmiştir. Bu devreye gelinceye kadar Garp dillerinde birçok seyahatnameler yazılmıştır. Bunlar arasında Konya'dan bahsedenleri hayli yekûn tutar. (1) 1914-1922 yılları arasında Türkiye, Cihan ve İstiklâl harplerile meşgul olduğundan hiç bir seyyah Anadolu'yu gezememiştir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti devrinde, yeni çehresile Anadolu bağrını seyyahlara açmıştır.

1930 yıllarında seyyah (Eugène Pittard) ve zevcesi Konya'ya gelmiş ve Parise dönüşlerinde bir seyahatname (2) yazmışlardır ki, yeni Konya'ya dair şu satırlar vardır :

« Konya mukaddes şehir ; yeni mahalleler süslü ve mükemmel ilk mek-

(1) J. Strzygovski, *Der Kicsk von Konia-Heiy delberg* 1907. Prof. Friedrich Sarre, *Reise en Kleinasien*, Berlin-1895 E. Dutemple, *En Turquie d'Asie, Notice de voyage en Anatolie*, Paris 1883.

Pernot (Maurice), *A travers les vilayets de L'Asie Mineure*, Paris 1914.

(2): *Namı müstearile* (Noelle Roger) *En Asie Mineure, La Turquie du Gazi* Diğer bir eseri: *Le visage nouveau dela Turquie*, Paris 1931.

tep geniş muallim mektebi. Sanatlar mektebi, ziraat Bankası. Türk arkadaşlarımızı hayrette burakan bu binalara ; Florence ve Assis yakınlarında fabrika bacaları görüldüğü vakit duyru lan bir hayretle bakıyorum. »

Bu seyahatname Konya'dan tarihi ve kültürel bilgi verir.

Avrupalı bir seyyah gurubu ile gelen (Marcel Monmarchée) 1932 yılında Romanya, Bulgaristandan sonra Türkiye'ye gelmiş demiryolu üzerinden Konyaya da uğruyarak oradan Mısır'a geçmişlerdir. Seyyah eserinde (3) Konya'daki eski eserlerin sanat ve değeri üzerinde durmuş, hayranlığını uzun uzun yazmıştır.

Bundan bir kaç yıl sonra (Prof. Pittard) Anadolu'da etüdler yapmıştır. Eserinde, Konya'ya geniş yer ayırmış, canlı bir şekilde panoramasını çizmiştir ki birkaç cümleyi almadan geçemeyeceğiz (4):

«.. Yolda, evvelâ bir merkep; sonra bir deve kervanına rast geliyoruz.

(3) : Marcel Monmarchée, *Directeur des Guides Bleus, Roumanie, Bulgarie, Turquie*, Paris 1933.

(4) : Prof. Pittard, *Tercüme R. Nuri, Anadolu*, Ankara 1934.

Bir boğazdan geçtikten sonra gene ovaya çıkıyor ve uzaktan bulut gibi silik Konya dağlarını görüyoruz.

Ufuk daha muntazam bir şekil alıyor. Muhtelif tepelere, hakiki yerlerine avdet ediyorlar. Dağ silsileleri muazzam bir merdivenin intizamsız kademe-leri gibi birbirini takip ediyor.

Uzaktan gördüğümüz bu ağaçlar hakiki ağaç mı yoksa bir serap mı? Şuradaki kuyu civarında sürüler bulunduğu delâlet ediyor. Filhakika keçi ve koyun sürülerine tesadüf ediyoruz. Eski bir hanın, sonra gene harap bir hanın önünden geçiyoruz. Sıra sıra ağaçlar görülüyor. Henüz görülmiyen bir şehre hakim minareler, daha sonra ağaçlar arasında saklı evlerin damları beliriyor.. »

1935 yılında bir Alman Bilgini Heilmann Konya'ya gelerek 2,5 ay kalmış şehir coğrafyası bakımından Konyayı 5 ana bölüme ayırarak incelemiş ve Berlinde doktora tezi olarak sunmuştur. (5) Türkçeye çevrilmesi bir zaruret olan bu eser seyahatnameden ziyade bir coğrafya kitabıdır. İçinde plânlar mevcuttur.

Seyahatnamelere dair yaptığım etüd burada sona ermektedir. Bunu daha mufassal ve derli toplu görmek isteyenler bu konuda basılmış olan eserime müracaat edebilirler.

* *

Şimdi, seyahatname olmamakla beraber Konya'dan bahseden rehber, kamus ve salnamelerden bahsedeceğiz:

Kamuslarda verilen bilgi, daha ziyade istatistik bilgiye dayandığı için çok işimize yaramaktadır.

Meselâ (Kamus-ül Alâm) (6), Konya'ya dair şu bilgiyi verir.

« Konyanın varidatı seneviyesi 600.000 ve masarifatı 110.000 osmanlı lirası raddelerindedir.

(5) H. Heimann, *Konya*, Berlin 1935

(6) Ş. Sami. *Kamus-ül Alâm*, İst. 1314. Cilt 5. S: 3755

Vilayet dahilinde (7), 1507 camii şerif, 1141 mescid, 418 Medrese, 24 kütüphane, 1564 mektebi İslamiye, 27 Rum ve 10 Ermeni mektebi; 52 Rum ve 9 Ermeni Kilisesi, 22 Tekke, 10112 dükkân 655 mağaza, 175 han, 65 hamam, 1096 değirmen, 601 yağhane, 170 dabağhane ve 15 kiremit furunu mevcuttur. Vilayet bir cezirei sancağa münkasım olup merkezlerle beraber 30 kaza, 33 nahiye ile 1939 kariyeyi havidir. Buna göre Konya sancağı 1 088.000 kişi. yalnız Konya ise 32.400 kişi idi. »

1895 tarihli bir lügata göre (8) Konya nüfusu 39 300 İslâm, 1500 Rum 3000 Ermeni, 50 Protestan, 150 Katolikten ibarettir ki cem'an 44000 etmektedir. Her iki eser arasında böyle bir farkın bulunması (Kamus al Alam) da ki malumatın daha önceki yıllara ait olduğunu hissettirmektedir. Bu arada en doğru malumatı ancak (Salnameler,) verebilir. Salname'ler yazıldığı yerin siyasi, mülkü sosyal, ve ekonomik teşkilatı hakkında resmi bilgi veren eserlerdir. Bu bakımdan değerleri büyüktür.

İstanbul Beyazıt kütüphanesinde ve T. Tarih kurumu kütüphanesinde bulduğum 1881, 1886 ve 1908 tarihli (Konya Salnameleri) Konya hakkında mufassal malumatı havidir. Başka bir yazımda bunları inceleyeceğiz.

Not:

Seyahatnamelerde Konya, etüdüne ilâve edilecek eserler:

(7): *Bugünkü Konya ili hududları içerisinde olanlardan maada diğer ilçeler şunlardır;*

Aygün, Koçhisar, Niğde, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Bor, Arapsun, Isparta, Uluborlu, Eğridir, Karaağaç, Yalvaç, Burdur, Tefenni, Antalya, Elmalı, Alaiye, Akseki, Kaş.

(8) Ali Cevad Memaliki *Osmaniye'nin tarih ve coğrafya lügatı*

İst. 1314. Sa: 640

10—12 inci yüzyılda:

İbn Azrak-al Fariki, Mayyafarikin
(Yazma)

İdrisi: Nuzhat-al Mustak.

Yakut-al Hamavi: Mucam al Buldan

Abu'l fida: Takvim al Buldan

16 inci asrın ikinci yarısında yazı-
lan Mirat-i Kâinat ve Mecmu'al Siyer

1336 da yazılan El Ömer'ini (Me-
salik-ül Ebsar)

Ellâki'nin (Menakib ül Arifin)

Aynî'nin (İkdül-Cüm'an)

Adlı eserleri; dolayısıle Konyadan
bilgi vermektedirler.

— S O N —

Sen yoksun ki

Rıza Polat Akkoyunlu'ya

Sormadın yaram debreşti,
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.
Bahar uğramadan geçti
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

İlk yokluğun bende başlar
Ölümüyor yeşil taçlar
Rüyasız kaldı ağaçlar
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

Gerek sevin olmuş durur,
Gönlüm elin olmuş durur
Gel gelin olmuş durur,
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

Sularda akış değişti,
Özleide bakış değişti,
Tanrı'ya çöküş değişti,
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

Mızrabının kumru seslim
Benim canım sana teslim
Ölürüm ya melek neslim
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

Gönl kitabında saklım
Hiç bir şeye yetmez aklım
Nar dudaklım, nar dudaklım
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

Kahbe felek çoktan buldu
Kaçtım yine yoktan buldu,
Ezli beni tekten buldu
Sen yoksun ki, sen yoksun ki.

DEVREK : Mehmet Zeki Akdağ

Hattatlar Armağanı

Veli Sabri Uyar

(122 sayıdan devam)

116 Hattat Baba Hüsnü Ozan-
bay

1300—1882 yı'ında Kafkasyayı ikiye ayıran Elbürz silsilesinin Şan dağı kolunun et.ğinde (NOHA) Kasabasında temmuz ayı içinde doğmuştur. Babası, Azerî şâir ve bilginlerinden müderris Ömer efendidir. Rüştîye tahsilini memleketinde bitirmiş ve müderris Şalih efendiden Arabî ve Farisî ekumuş 1319 da İstanbula gelerek Darulmuallimini muvaffakiyetle ikmâl etmiş ve darülfünun edebiyat fakütesine devama başlamıştır. Burada kendisine atıy kadar hocalık yapan Tevfik Fikret, ve Mehmet Akif, Hüsnü efendiyi çok takdir etmişler; ve "yarımın Füzulîsi karşımızdadır „ diye ondaki kuvvetli istidade işaret eylemiş'erdir. Fakülteden aliyyülâlâ diplomasını alır 1327 de İşkodra idadisi Türkçe ve edebiyat muallimliğine tayin olunduğu mektebin Sultaniye'ye tahvili üzerine onun tarih ve coğrafya muallimi yaptılar. Balkan badire'i uzmasında İstanbula döndü. 1330 tarihine kadar Kabataş ve İstanbul Sultani'lerinde baş muallim olarak bulundu. 1330 tarihinin ortalarına doğru terfian Samsun lisesi edebiyat ve Türkçe muallimliğine tayin olundu. Samsun matbuatında onun imzasını taşıyan şiirleri görülmeye başlandı. Ve şiirleri arasında duyguyu tehyic eden parçaların bu-

lunması yüzünden Vahidüttin hükümeti tarafından azledildi. Samsun tüccarından Milli duygular aralarında para toplayarak baba Hüsnü'ye bir ticarethane açtılar ve kalemini de duygusuzlara karşı silâh gibi kullanmasını teşvik ettiler. Bilâhare şâiri ticaret ve kız orta mekteplerine tayin ettiler, bu sıra'arda yazdığı bir şiir yüzünden tenzilen Konya sanatlar oku una Türkçe muallimi olarak gönderilmişti. 1346

Vefatına kadar burada Türkçe Tarih ve coğrafya hocalığı yapmıştır, Baba Hüsnü bu bedii olan yazı husûsunu da ihmâl etmiyerek bilhassa sülûs nesih ve ta'lik yazıları üzerinde çalışmıştır. Baba Hüsnü arapçaya vakıf olduğu gibi Farsçayı da fesaat ve belâğatiyle bir Şirazlı bilgin gibi konuşabilirdi, Mesnevihan dı. Erbabı ikdidardan idi hattâ Mesnevî han Sıtkı Dedenin vefat tarihine dair ta'lik el yazısıyla bir şiir yazmıştır. Çok güzeldir. Onuda teberrüken ve vesileyi rahmet olarak yazdım 1361 tarihi hicrisinden vefat ederek dergâhı Mevlâna civarında üçler mezarlığına gömülmüştür.

(1) Baba Hüsnü'nün hal tercemesi Erkek Sanat enstitüsü tabiat öğretmeni Bay Fahri Atabek tarafından gönderilmiştir. Bu vesile ile kendisine bilhassa teşekkür borç bilirim. Veli Sabri Uyar

علماء سامند مشهور مثنویخان قنوی صدق دده
مرحومك سنك مزاری
ای فلک بر هالی علمیه ایتدک خاکسان
آغلارسه آذر بو حاله انسوجن، کرویان
عاشق صادق ایدی عشقیله کیتدی جنته
اولدی نائل ترک جان ایله وجود وحدته
مثنویخان حقیقی هم خطیب دلپسند
ج منی ایتشدی فی تک راه حقدہ بند
ایتدی ایصال روحنی جنات عدنه رفقه
ارحی امرینه امیک ایتدی صدق صدق ایله
مظهر اولدی موت العالم موت العالم سرینه
فاتحه یله روحنی شاد ایله کل ده قبرینه
سویلدی تاریخنی بر شاعر غربتده
ایتدی تسلیم جانی یا هو دیبه صدق دده
۱۳۵۲ —

Hüsnü Babanın Kabir taşındaki ki tabesi şudur:

هوالباق والحلاق
هذا قبر المرحوم الفطور الشاعر المرحوم بابا حسن بن
عمر اشدی البیای الازری الشکوی النخری رحمة الله علیه
رمة واسعة — ۱۳۶۱ —

117 Hattat İbrahim Aczi kendi

1299—1881 yılında Konyanın Piri Mehmet Paşa mahallesinde doğmuştur. Babası Kurşuncu Mahmut efendidir. Piri paşa okulunda ilk tahsilini bitirerek 1311—1895 de Konya idadisine girerek beş yıl orada tahsil ile bu arada idadi yazı ve resim hocası o vakit Redif taburu mülâzim evvelerinden ve hâlen Kapu ve Şerefettin camilerinin divarlarında talik ve cefi yazı eserleri baki olan Atıl Cemali beyden ta'lik yazıyı öğrenmiş ve meşhur hattatıardan Mahbup efendiden de sülûs ve nesih yazıyı ikmal etmiştir. Bundan sonra iki sınıfı Darulmualliminin son sınıfına girerek tekmi ile diplomasını alıp 1317-1901 de İstanbul Mülkiye okuluna giderek yüksek tahsiline devam ederken edebiyata olan fazla alakası dolayısıyla bir şiir yüzünden hafiye jurnaliyle sarayda isticvap edilerek Konya'ya sürül-

müştür. Konya'da menfi olan Ebuzziya Tefvik ve Hüseyin Vehbi ve Ziya Gökalpla temas ettiği için o vakit Konya valisi Ferit paşa kendisini himaye tarzıyla aynı yıl 1317—1901 eylülünde tahrat kâtipliği vazifesiyle Hatun saray bucagina göndererek bu suretle Konyadan uzaklaştırmıştır. Bundan sonra bir çok mâli ve idarî memuriyetlerde bulunarak nahiye müdürlüklerinde bulunmuş ve Hükümeti Milliye teşkili sırasında Şarkta Şemdinan kaymakamlığına tayin edilmişse de gidemediğinden kültür hayatına geçerek diğer vazifelerle beraber 35 yıl Devlet hizmetinde bulunduktan sonra emekliye ayrılarak, hâlen sağ ve Kalecik mahallesinde edindiği evinde vaktini tetkik ve tettebbuğ'la geçirmektedir.

118 Hattat Mustafa Necati Elgin

Necati Elgin 1323 Rumî yılında Tokatta doğmuştur. Babası Redif yüzbaşlılarından ve istiklâl harbi başlangıcında ş hit olan Ahmet Tefvik efendidir ilk tahsilini Tokat Yeşil Irmak (İbni Kemal) mektebinde yapıp altıncı sınıftan aliyyülâlâ derece şehadetname ile 1336 da mezun olmuştur. Bundan sonra Tokat idadîsine girerek 1339 sonunda bu mektebi ikmal edüp bundan da aliyyülâlâ derece şehadetname almıştır. Daha sonra o zaman Tokat'ta bulunan Askerî liseye neharî girmiş, son sınıfa geçtikten sonra muallimlik imtihanına dahil olub bu imtihanda muallim mektebi son imtihanını vererek muallim olmuştur. 1341—1925 teşrini evvel 16. Tokadın Niksar ilçesi muallimliğine tayin edilmiştir. 1355—1939 tarihine kadar Niksarda çalışan Necati Elgin o tarihte vukua gelen büyük zelele felâketine maruz kalması neticesi Konya merkez Dumlupınar okuluna naklen tayin olunmuş, hâlen Konya merkez İnönü okulu öğretmenidir. Türk Ocakları'nda; ve Halkevleri'nin kurulu-

şundan beri de Halkevlerinde çalışan Necati Elgin, bugün dahi Konya Halkevi komitelerinde en fa'al üyedir.

Hattatlığı Tokatın en meşhur hattatlarından Sarı Mehmet Besim efendiden öğrenmiştir. O zaman Tokat idadisinde hüsnü hat hocalığı yapan Mehmet Besim Efendiden üç yıl sülüs, nesih, divan, rik'a yazı dersleri alarak hattatlığa çalışmıştır. Daha sonra hocasının evine devam suretile yazı dersleri almıştır. En çok nesih ta'rik ve rik'a yazıları üzerinde meşgul olduğundan bu şekil yazıları yazar. İki kendisinin olan üç eser yazmıştır. Tokatın Reşadiye kazası Bereket-i bucağı tarih ve folklorunu hem derleyip, hem'de talik'la yazdığı 80 sayfalık bir eseri Reşadiye maarif memurluğu yoluyla vilayete gönderilmiştir. 1947 de yazdığı en mühim eser'de şudur : Büyük bilgin posta ve telgraf umum müdürüğü hukuk müşavirliğinden mütekait merhum Ahmet Avni Konuk tarafından farscadan Türkçeye tercüme edilen Mevlâna Celalettin Rûmînin (Fihimafih) (فيہ ما فیہ) adındaki 400 sahifelik Konya müzesi kitaplığındaki yazma tek eserin bir kop-

yasını Konya Belediye Başkanı Sayın Muhlis Konere yazarak hediye etmiştir. Tarafımdan müşahade edilen bu eser gayet intizamlı ve güzel bir şekilde nesih ve rik'a ile yazılmıştır.

Şiire ve tarihe karşı derin bir bağlılığı olan hattat Necati Elgin, Selimi salisin şahsiyyetini musiki ve şiirdeki değerini tebarüz ettiren (İLHAVÎ) adında ve 200 sahifelik bir tarihi eser meydana getirmiştir. Bu eser yakında basılacaktır. Bu eseri ilk önce rik'a ve nesih yazı ile yazmış ve bilâhere makine ile bir kopyasını hazırlamıştır. Her türlü manzum ebced hesabıyla tarih beyitleri de yazar, şiirde (Niksarî) mahlası kullanır. Çok sevdiği arkadaşı Dr. Selçuk Tabanlı'nın evlendiği gün yegâne düğün hediyesi olarak manzum ve mensur ibareli bir mektup yazmıştır. Bu mektupda Mücevher Tarih beyitleri vardır. Nesih ile yazmıştır. Arasına Konya Halkevi dergisinde de bazı tarihî yazılar yazar, çok az bir müddet Arapça ve Farsca derslerini Turhalî Büyük âlim Hacı Mustafa efendiden okumuştur.

(Devam edecek)

Konya Matbuat Tarihi

VI

Yazan : Mehmet Önder

(122 sayıdan devam)

O s m a n l ı

(Pazartesi, perşembe günleri intişar eder gazete)

Çıkış tarihi: Rûmî 1327 (1911-1912)

Kapanış tarihi: Rûmî 1331.

İmtiyaz sahibi: Ahmet Necip.

Mes'ul müdürü: Mahmut Nedim (1)

Yazı işleri müdürü: Refii Nevzat.

İdare müdürü: Bedii Nevzat (bilâhäre Ağâh Yalçın).

İdare hanesi: Konya'da Osmanlı gazetesi.

Basıldığı yer: Vilâyet matbaası - Konya.

Her sayı 4 sayfa ve 3 sütun üzerinedir. Tanesi 10 paradır. Başlığın sonunda (siyasî, edebî, ilmî her türlü makalâtı müfide neşrolunur.) kaydı vardır

Osmanlı gazetesi çıktıktan sonra bir müddet neşriyatını tatil etmişse de 1915 ten itibaren tekrar çıkmaya başlamış ve bir yıl sonra da kapanmıştır. Tam bir kolleksiyonu mevcut olmadığından kapanış tarihi günü gününe tesbit edilememiştir.

(1) Mahmut Nedim, gazete çıktığı zamanlar ittihat ve terakkinin müfettişi idi.

Bazı yazarları: Mahmut Nedim, Refii Nevzat, Halit, Mustafa Gündüzalp, Ahmet Mithat v s.

11 ocak 1915 tarihli ve 23 numaralı Osmanlı gazetesi, bu günü şu iki enteresan havadisle kutuluyor :

Ardahan'ın sukutu: Ardahan'ın Osmanlı ordusu tarafından zaptı hasebiyle şehrimizde umumî şenlik'ler icra edilmiştir. Bu nüshamızın ademi müsaadesi saikasıyla pek mes'ut bir surette cereyan eden bu yevmi abid hakkında iza hatı zaide ihtâ edemiyeceğiz.

İstiklâli yevm mes'udi: Osmanlı tarihinin başlangıcı, Büyük Osman'ın o günde bütün teb'anın diz çökerek Osmanlı tabiiyetine intisabettiği istiklâli kurultay günü geçen sene olduğu gibi, bu sene de pek muntazam bir surette tes'it edilmiştir.»

Gazete, bu iki mes'ut günleri tes'it için sayfalarında yer ayırmıştır. Osmanlı gazetesi ittihat ve terakkinin bir organı idi.

İ n t i b a h

(Cumadan maada her gün çıkar. müstakil- el fikir gazete)

Çıkış tarihi : Şubat 1335.

Kapanış : 1336

Sahip ve müdürü : Ali Rıza (Şeyh zade)

Başyazarı : Ziya.
İdarehanesi : Konya- paşa dairesin-
de daireyi mahsusa.

Basıldığı yer : İslâhı medaris mat-
baası.

Her sayı 2 sayfa ve 3 sütun üzeri-
ne tertiplenmiştir, Sayısı 2 kuruştur.

İntibah gazetesi ilk sayısından 25
inci sayısına kadar haftada ve ondan
sonra hergün çıkmaya başlamıştır.

1336 da Konya'ya milli kuvvetleri-
n girmesiyle sahibi matbaayı terkeder-
ek kaçmış gazete de kapanmıştır.

18 eylül 1335 tarihli sayısında
(vatana Acımalıyız) başlıklı başmakale-
den :

„ . . . , Bir memlekette bir hükümet-
te her şey ve her kuvvet hakim meslek
siyaset olamaz, Bilhassa bizim gibi
mevcudiyeti göstereceği âsar, sükun
ve basireti bağlı olan milletler haricen
muvaffak olabilmek için dahilen nimeti
asayışı ibzale muhtaç ve mecburdurlar.
Kendilerinde siyaseti cihanı tedvir ede-
cek kadar harikulâdelik tahayyül eden
bazı beyinsizler vaktiyle ellerine verilen
kuvveti istimal edemiyerek milletin.
memleketin badiî izmihlâli oldukları
cihetle kendilerine koca bir devletin
siyaset maazlesi değil hattâ güdülmeye
muhtaç sekiz on kazın bile teslim eyle-
miyeceğini bilerek vazife ve selâhiyet-
lerini ol mertebede tecavüz etmezlerse
ve başlarından büyük işlere burunları-
nı sokmağa kalkışmazlarsa biz bunu
bir kefaret - üzinub gibi telâkki edebi-
liziz. „

İntibah çok geçmeden kapanmıştır.
Mevcut kolleksiyonu yoksa da muhtelif
sayıları bulunmaktadır.

H a l k

(Her gün çıkar Türk gazetesi)

Çıkış tarihi : 17 haziran 1922.

Kapanış tarihi: 27 temmuz 1922.

Sahip ve başyazarı: Sami zade Sü-
reyya.

Mes'ul müdürü: Müftü zade Tevfik
İdarehane: Konya-Tramvay cadde-
sinde maarif evleri.

Basıldığı yer: Halk matbaası Konya
Her sayı 4 sayfa ve 5 sütun üzerine
tertiple edilmiştir. Fiyatı 5 kuruştur.

Bazı yazarları: Server Rifat, M. Ay-
han, Mehmet Tevfik, mütercim Necati
Rıza, Sami zade Şüreyya, Ahmet Mithat.

Halk gazetesi, Konya Türk Ocağı'
nın organıdır. Atatürk tarafından külli-
yetli bir para verilerek, matbaası ku-
rulmuş, Türk Ocağı üyelerinden Sami
zade Süreyya, Tahir Paşa zade Cevdet
S. Rifat, Haydar Erkut tarafından çı-
karılmıştır.

Gazete ancak 41 gün devam etmiş,
sonra neşriyatını tatil etmiştir.

Gazetede tarihî tefrikalar, hikâyeler
yayınlanmışsa da daha ziyade iç siya-
setle meşgul olmuştur.

Halk gazetesinin bazı sayıları eli-
mizde mevcuttur.

H e d e f

(Haftalık siyasî gazete)

Çıkış tarihi: 12 mayıs 1924.

Kapanış tarihi 12 mayıs 1924.

Sahibi: S. R.

İdarehane: Başarılı Çarşısı - Konya
Basıldığı yer: Vilâyet matbaası
Konya.

İki sayfa ve 5 kuruştur. S. R. bir
gazete çıkarmak istiyor. Gazete basılı
yor, fakat satışa çıkarılmadan mahve-
diliyor (2).

İ ş o c a ğ ı

Her hafta cuma günleri neşrolunur
İlmi sınaî zirai iktisadî mecmua)

Çıkış tarihi : 28 kasım 1924,

Kapanış „ : Şubat 1925.

İmtiaz sahibi : Abdülvahid.

Mes'ul müdürü : Hulûsi.

(2) Bu gazetenin çıkışını (Türkiye
de gazetecilik,) adlı eserden, malûmatı
da Konyalılardan öğrendik.

Yazı işleri müdürü : Bekir Sıtkı
(Hançerli oğlu)

İdarehane : Konya- Aziziye cad.
Mahsulat şirketi karşısı,

Basıldığı yer : Konya Vilâyet mat-
baası.

İşocağı, renkli kapağı ile birlikte
12 büyük sayfa resimli olarak çıkmış-
tır, Tanesi 5 kuruştur,

Yazarlarından bazıları Naci Fikret
(Baştak) , Refik, Ce'aleddin Ali (imer)
İsmet perran, Ziya Ça'ık, Hançerlioğlu
köse oğlu Recep Salih Tomris ve
namı müstear olarak (Sinemaki Efen-
di) . .

İşocağı dergisi daha ziyade aktü-
el edebî ve mizahi yazılara yer vermiş
tir. Röportaj hikaye şiir, fıkra, bilmece
bakımından zengin bir dergidir.

19 aralık 1924 tarih ve 4 numaralı
sayısında (Sinemaki Efendi'nin yazdığı
şu fıkrayı örnek metin olarak alıyoruz :

(Kendin doldur kendin iç)

Bir beктаşı nasılsa camiye girmiş
vaaz dinliyormuş.

Vaiz

— Beş vakit namazını muntazaman
eda buyuranların, ramazanda muntazam-
an oruç tutanların evamiri ilâhiyi yeri-
ne hatasız olarak getirenlerin kadehleri-
ne şarabı kevseri melekler dolduracak

Diyince bakmış ki bu meziyetlerin
hiç birisi kendinde yok papuçları yaka-
layınca :

— Öyleyse 'imaum A'i kendin dol-
dur kendin iç demiş. Bizim belediyenin
de varidatını az gören ecnebi sermaye-
darları işlere yavaş yavaş yanaşmayın-
ca mösyö Danadon'dan haber çıkmıya-
cağı anlaşıncı belediye de kendi işi-
ni kendi görmeye kendi doldurup ken-
di içmeğe karar vermiştir. Muvaffakiyet
muntazırız . .

İşocağı dergisi 10 sayı çıktıktan
sonra, kapanmış, bir mukavele ile hak-
larını 6 haziran 1925 te (Zaman) mec-
muasına devretmiştir.

Kolleksiyonu muhtelif yerlerde ve
bende mevcuttur.

Y e n i F i k i r

(Onbeş günde bir çıkar, ilmî ve
edebî mecmua)

Çıkış tarihi: 1 ocak 1925.

Kapanış tarihi: 1 temmuz 1929,
48 sayı çıkmıştır.

Sahibi, müdür ve başmuharriri: Na-
ci Fikret (Baştak)

Basıldığı yer: Sıra ile Vilâyet, Ba-
balık ve Yeni matbaalar.

Yeni fikir dergisinin başlığı altında
şu iki cümle kaydedilmiştir:

1 — Türk hars ve hayatî fikriyesi-
nin inkişafına çalışır.

2 — Meclisi umumiyei vilâyetçe
devamı intişarı temin edilmiştir.

Derginin daimî yazarları: Naci Fik-
ret (Baştak), Namdar Rahmi (Karatay),
Ayaşlı Şakir, Ali kemali, Kâzım Nami
(Duru), Eyüp Hamdi, Muzafer Hamit,
Ahmet Kudsi (Tecer), Feridun Nafiz
(Uzlnk), M. Zeki (Dalboy), M. Ferid
(Uğur), M. Mes'ud (Koman), Sadeddin
Nüzhet (Ergun), Naim Hazım (Onat),
M. Naci, Mithat Şakir (Altan), Tevfik
Nevzad.

Dergide tarihe, pedagojiye, edebi-
yata, müsbet bi'implere ait pek kıymetli
etüdler vardır. Dergi, gerek kadrosu,
gerekse mükemmeliyeti bakımından
Konya matbuatının direğidir.

Konya tarihine, halk ve harsiyatına
ait orijinal vesikalar yayınlanmıştır. Bil-
hassa Konyalı (Sil'eli) halk şairleri bu
dergide tanıtılmış, keza dünya muhar-
rirleri biyografileri ile hulâsa edilmiştir.

Sayı 26 da (Naci Fikret) "Ruh ve
kudret,, başlıklı başmakalesinde:

" Yeni Fikir'in bundan evvelki sa-
yılarında bazıları "Hayat,, ve "Ah-
lâk" hadiseleriyle "kudret,, unsuru ara-
sındaki rabıt ve münasebeti samimiye-
den bahsetmiştik Şimdi de aynı unsur-
la "ruh,, muamması arasındaki alâka

hakkında düşündüklerimizi yazmak istiyoruz.

Beşeriyet pek eski zamanlardan beri kendisindeki bu "hissetmek ve düşünmek", hadiselerinin hakikat ve mahiyetini anlamağa çalışmış ve fakat o vakitler bunları izaha kâfi gelebilecek tecrübelerinin azlığı veyahut yapılan tecarın ilmi bir surette ve bitarafane olmaması hasebiyle bu hadiseler, meza-miyetini esrarı daima muhafaza etmekte bulunmuştur..»

Yeni Fikir'in 39 uncu sayısında Eyüp Hamdi'nin Mektep ve ideal,, adlı bir başmakalesinde :

„Asrımızda mektebi inkilâp'ar her millet için bir hayat ve ideal meselesi olmuştur. Almanya, İngiltere ve Fransa'da denebilir ki bütün medeni devletlerde mektep ve t-erbiye meseleleri hararetle münakaşaların mevzuunu teşkil etmektedir. Bu vadideki münakaşaları bütün teferruatıyla tesbit etmenin imkânı yoktur. Biz bu makalemizde mektebi inkilâpta hakim olan esas fikir-lere temas etmekle iktifa edeceğiz. Demekte ve pedajik idealizm etrafı suretle anlatılmaktadır

Aynı sayı sayfa 11 de Nevşehirli İbrahim paşa devrinde İstanbul'un im-arı konusunda uzun bir etüd vardır.

Tarihcilerimize ve ilim adamlarımıza mühim bir kaynak olan,, Yeni Fikir,, dergisi o zaman İstanbul matbuatının pek çok ilgisini toplamış İstanbul ve diğer bazı gazete ve dergilerde hayli övülmüştür.

Konya da bu devreye gelinceye kadar en çok çıkan ve okunan bir mecmua olmuştur

Sayısı 15 ilâ 20 kuruşa satılmıştır. Her sayı 16-32 bazan daha fazla sayfa-dır Kırmızı ve yeşil kalın kapla kaplan-mıştır. (Koleksiyonu) Konya Halkevi Kütüphanesin'de ve eksik olarak hususi kütüphanemde ve bazı zevatta vardır

Resimli Zaman

Cumartesi günleri çıkarılır. (mecmua)

Çıkış tarihi : 6 Haziran 1925

Kapanış : 26 12 1915 (Bu tarihten sonra gazete çıkarılmamıştır)

Sahibi : Edip Nazım (Ermaral)

Mes'ul müdürü : Abi Daba zede Nazım (Evren)

İdarehanesi : Konya Başarılı çarşısı Nr. 7.

Basıldığı yer : Konya Babalık matbaası.

Resimli Zaman mecmuası 8 sayfa ve bir kaç resimden ibarettir. Sayısı (5) kuruştur.

Bazı yazarları : Nazım Evren, M. Rahmi, Adil Ayhan, M. Nedim (Günel), M. Emin, Saffet Gürol, Sıfı Hancıoğlu.

Resimli Zaman dergisi, tıyasetten başka her şeyden bahsetmiştir. Rapor-taj, bilimce, tıbbî, fıkri, hikayeler vardır. Bu mecmua sonra gazete halin-de çıkarılmıştır. (1935 yılına kadar)

Sayı 1 d... (1935 yılına kadar)

„Mecmua... (1935 yılına kadar)

Resimli Zaman dergisi Konya asâ-rından birçok orijinal resim de yayın-lanmıştır Bazı sayıları muhtelif ellerde mevcuttur.

Yeni Sanat

(Ayda bir defa çıkarılır)

Çıkış tarihi : 1923

Kapanış tarihi : 1926

Sahibi : Cevdet Zade Ahmet Refik,

Mes'ul müdürü : Hulûsi (3).

İdare müdürü : E. Nazım Ermaral.

İdarehane : Başarılı çarşısı

Basıldığı yer : Babalık matbaası Konya.

Her sayı, 1 forma ve 10 - 15 ku-ruştur.

Konya yerli malları koruma birli-ğinin organı olarak çıkan ve 5-6 sayı sonra kapanan Yeni Sanat dergisi, edebî ve aktüel yazılarla doludur.

Sıtkı (Hancıoğlu), ve Ziya Bey-ler de daimî yazılar yazmışlardır. Bu derginin de diğerleri gibi tam bir kolleksiyonu yoktur Yeni Sanat, tam bir sanat dergisi olmamakla beraber, bu yolda atılmış muvaffakiyetli bir adım sayılır.

Terbiye Postası

Çıkış tarihi : Mart 1932.

Kapanış tarihi : Mart 1933.

Sahibi ve müdürü : Eyüp Hamdi (Konya Erkek Muallim Mektebi'ne iza-feten).

İdarehane: Konya Erkek Muallim Mektebi.

Basıldığı yer : Babalık matbaası - Konya.

Her sayı 32 sayfa ve 15 kuruştur.

Terbiyevi (pedagojik) yazıların ya-yınlandığı Terbiye Postası 13 sayı çık-tıktan sonra kapanmıştır. Bazı yazarla-rı : Halil Fikret (Kanat), Hasan Âli (Yü-cel), İsmail Hakkı, N. Rahmi (Karatay) Eyüp Hamdi, Muammer Necip, Mehmet Emin, Ömer Nadi, M. Fuat, Hasip Ah-met..

Kolleksiyonları ve muhtelif sayıları bazı kütüphanelerde mevcuttur.

Anadolu Kliniği

(Üç aylık tıbbî mecmua)

Çıkış tarihi : 1 Haziran 1934.

(3) O zaman II Genel Meclis üyesi ve İstikamet Eczanesi sahibidir.

Kapanış tarihi : 1942 de İstanbul'da çıkmağa başlamıştır.

Sahipleri : Konya Etibba ' Oda'sı a izafeten, Dr. Operatör Asil Atavar, (1934)

Basıldığı yer : Babalık matbaası Konya.

3 ayda 1 sayı çıkan bu dergi 4 ve 5 forma hacmindedir. Fiyatı 60 Kı. dur.

Hekimliğe ait kongreleri yerli ve ecnebi tıbbî neşriyatın özetlerini, hekim-lerin ilmi makale ve etüdlerini yayın bu dergide çok seçkin imzalar vardır.

Prof. Dr. Tevfik Salim Paşa, Prof. K. dri Paşa, Prof. Kenan Tevfik, Prof. Dr. Abdülkadir Lütfi, Prof. İhsan Hil-mi, Dr. Şeref Korkut, Dr. Zühtü Kâmil yazarlar arasındadır. Koleksiyonu tam olarak mevcut değildir.

Selçuk

(Onbeş günde bir çıkar ilmi edebî mecmuadır.)

Çıkış tarihi : 15 Temmuz 1934.

Kapanış tar ; 15 Ağustos 1934.

Sahibi ve başyazarı : M. Muhlis (Koner)

Neşriyat müdürü : Nazım (Evren) İdarehanesi ; Konya Selçuk mecmu-ası.

Basıldığı yer : Babalık matbaası Konya.

Her sayı resimli ve 12 sayfadır Tanesi 10 kuruştur.

Yazarları ; M. Muhlis (Koner), M. Zeki (Dalboy) Hicri, Rifki melûl, İffet Namık (Ayas), Namdar Rahmi Karatay (Namı müstearı ; Karınca) . .

Selçuk dergisi 2 sayı çıkabilmiştir. Dergin'in kapağına Konya eski eser-lerinden resimler konmuştur.

Dergide dil edebiyat, şiir, felsefe ve tarihe ait kıymetli makaleler yayın-

lanmıştır. Bilhassa (Karınca) imzalı (Selçuk) ta yayınlanmıştır, ki bazı bek meşhur olmuş bir şiir ilk defa kitalarını aynen iktibas ediyoruz ;

Hakikat'ın mizahı:

Bir Serencam

" Karıncadan arıya ithaf "

Çekti, dokuz yüz otuz dördü kalem fi diye ;
Körpe emel dalları, döndü kuru iğdeye,
Penbe hayal tülleri, kapkara puşideye,
Bekler iken ben henüz, parlak bir atı, deye

Aştı ömür kırkını ; çöktü keder dideye
Geçti Borun pazarı, sür eşiği Niğdeye

Gezdi gönül, dolaştı, sanki bir bal arısı,
Yelyepelek dallarda geçti ömrün yarısı,
Hayır, demek istemem, başınıza darısı
Henüz görüp sevmeyen bir kanarya sarısı

Aştı ömür kırkını, çöktü keder dideye,
Geçti Borun pazarı

Ben de sürmek isterdim, şanlı şerefli bir gün
Gözleri kamaştıran, parlak, çalimli bir ün,
Vaadalmışken felekten bunun için daha dün,
Görmek nasip olmadı alelade bir düğün

Aştı ömür kırkını, çöktü keder dideye,
Geçti Borun pazarı

(Selçuk) dergisinin muhtelif koleksiyonları elimizde mevcuttur.

(Devam edecek)

Mevsim

Mevsim ki, insanlarla bir,
Mevsim ki, yaşayışımız gibidir.
Ömür çiçek çiçek açar,
İnsan,

Her tomnreuk içinde bir meyve,
Gözler bir baharın yeşliğinde...

Dal budak oluyor hayat,
Aynı sıcaklık değil derecemiz,
Değişiyor

Her geçen günün mevsiminde. . .

Yapraklar sararıyor dallarda :

Anlaşıldı bir soğuk yel esecek.

Arkasından tipi bora kar

Yüzler bir anda beyazlaşabilecek...

Kar eriyerek olukoluk

Akacak karışık çizgilerden,

Bir ömür kayboluvverecek

Bu hayat mevsiminden...

Mevsim ki, insanlarla bir,

Mevsim ki, yaşayışımız gibidir. . .

Ali Sert

Antiyohya-Yalvaç-Şehrinin Tahkim Ve İmarı ile Homonat Harpleri

Naci Kum

Romalılar tarafından (M. Ö 189 da serbest bir şehir haline konulan eski ANTİYOHYA şehri İmparator OGÜST tarafından tesis olunan PSİDİA kolonileri arasında en eski ve önemlisi idi. Romada Ankaradaki Ogüst Mabe-dinde yazılı olan ve 1925 1927 de Yalvaçdaki kazılarda bir miktarı mey-dana çıkarılan „OGÜSTÜN VASIYET NAMESİ içersinde geçen idarî ve askerî icraatı Antiyoh kolonisinin teşkilinden bahseder.

Bu kolonilerden üçü PSİDİA içeri-sinde bulunuyor bunlardan birisi Anti-yol şehri idi diğeri „ LİSTRA Konyada İZORYA „ diyarında ; bisi de PARLE olup Konya'ya bağlı idi. Bunların tesi-sinden maksat Romalılarca tehlike teşkil eden Toros dağlarının kuzey kısmın-daki yerli ve cengâver kavmin tenkil ve imhasına atfolunur.

Bu kavm : şimdiki Beyşehir, Şey-dişehir, Bozkır havalesinde oturan HOMANAT lar idi Milâttan önce -189 -40 tarihine kadar müstakil bir halde olan Antiyoh-Yalvaç şehri Konya kiralı AMİNTAS ın idaresine vermişti vaktaki Amintas Homonatlarla yaptığı çetin bir savaşta öldürülünce kendi vasiyet üzerine bütün memleketi Romaya terk-

edilmişti Amintas bu savaşa başlamadan Antiyoh u askeri ÜS yapmıştı. Ogüst de bilâhère Homonatları mahvetmek için yaptığı büyük hareketde kezalik burayı ÜS ittihaz etmiş bu şehri (KO-LONİA SEZARİA) namile ipka ve buraya çok sayıda vetren yani emekli askerler iskân etmiştir.

Ksenofon,un M. Ö 400 ve Strabo'un M. S. 19 da zikrettikleri gibi Toros un dağlı halkı kuzeydeki ovalara asırlarca devamı bir korku kaynağı kesil-mişlerdi. İşte biz Türkiye Harp tarihi nde henüz yer almadığını sandığımız bu önem'i savaşlardan yetkili olarak bir eserinde bahseden meşhur İngiliz Tarih ve Arkeoloji bilgini müteveffa SİR W ; RAMSAY ın eserinden fayda-lanarak bahsedeceğiz. (1)

Toros ve hava isinde hususiyle İzorya'da yerli HOMANES- HOMANDE-SİYEN adı ile anılan dağlıların Galatye ve Psidia havalesine yayılmak isteyen ecnebi'ere karşı gayet şiddetli olan hücum ve taarruzları Romalıların bu çevreye yayılmasına engel ve tehlike

(1) STUDIES IN THE ROMAN PROVINCE GATIA (Tçe Homanadeis and The Homanadenstan War.) By M. M. RAMSAY.

teşkil etmekte idi Ne tekim Konya kiralı Amintas böyle bir hareketin kur-banı olmuştu. Bunun üzerine vasisi olan Roma İmparatoru Konya havalisine sükün ve emniyetle sahip olabilmek için kahraman yerlileri kımlıdayamaz bir hale getirmeye karar vermişti.

Homonatlar'la asıl savaş milâttan on sene evvel başladı ve oldukça ara-lıklarla bu harp on sene kadar devam etti. Harbi idare eden o zamanın en muktedir komutanı QUIRİNUS idi. Bu komutanın adı İncil'in LUK kısmında geçer;

Homonatlar'ın tabiiyet altına amın-maları gayet zalimane oldu. Bu kavma mensup hiç bir erkek bırakılmadı ka-dınlar esir edildi yetişmiş çocukların Ro-ma idaresinde temessül ettirildi. toprak-ları taksim ve eli silah tutanlar mah-vedildi. Bu savaş vesilesi Antiyoh beldesinin yeniden tesisine sebep ol-du halbuki şimdiye kadar bu harp suriye tarihinden bir parça olarak bahsediliyordu. Bu harbin Suriyenin valisi tarafından idare edildiği doğrudur, çünkü böyle bir orduyu ancak doğuda bulabilirlerdi. Fakat, savaş Galatya eyaletinden idare ediliyordu Homonatlar bulundukları yerin icabı olarak denizden ve karadan tarruzdan masundular. Binaenaleyh Suriye ve Ga-latya vilâyetleri tarafından Müşte-reken hareket etmek lâzımdı bu ise müşkül idi. Valiler birbirinden müstakil idiler, emir almak için ancak Romaya bakıyorlardı. Bu birliği temin etmek İmparatorluk idaresinin önemli bir baş-arısı olacaktı. Ordu Komutanı, Suriye LEGATE ı (SULPICİUS QUIRİNUS) idi, Savaş bu komutanın şahsında bir-leşir. ve onun suriye de ilk valiliğinde başlar.

Homonatlar'la Psidia'lılar arasında hiç bir rabita olduğuna delil yoktur bunlar, iklim ve tabiatın icabatı olarak ihmal edilecek bir kuvvet değildiler.

Amintas'ın muvaffakiyetsizliği, mağlu-biyeti gözönüne alınarak büyük bir kuvvetle üzerlerine saldırmak lâzımdı, bununla beraber M. Ö. A 25 den evvel Homonatlarla harb etmek büyük bir işti. Roma İmparatorluğu pek karışık idi. Eyaletlerde ve İtalyada idarî düzenlik kurmadan harbe girmek kolay değildi, binaenaleyh Ogüst, ilk evvel FRİJYA ovalarına - Antiyoh'u tesis suretiyle emniyet altına almak'a yetindi. İmparo-torluk yoluna girdikten sonra Ogüst 50 yaşında ve faal bir halde iken, tahmi-nen M; Ö 13 de öç almak zamanı gel-mişdi. İyi bir komutan olarak Quirinus' u seçti bu komutan sert ve zorlu idi harbin ilk neticesi: Toros'un kuzey böl-gesindeki memleketin teşkilâtını yapmak ve meşhur Ogüst yol teşkilâtını vücuda getirerek, beş tane askerî koloniyi kur-mak oldu.

Suriyedeki kuvvetler mükemmelen teçhiz ve tanzim edildi. Kuzey ve güney de akınları yapmaya ve durdurmaya yetkili kuvvetler yerleştirildi. Askerî üs şüphesiz Psidia Antiyoh'u - Yalvaç - idi Galatyada başka Roma Müstahkem mevkii yoktu. Harpten sonra bile An-tiyoh, askeri yolların birleştiği ve bü-tün Toros silsilesini müdafaa için ku-rulmuş stratejik mevki olarak kaldı. O zamana kadar Antiyoh iki vali tarafın-dan idare ediliyordu, harp hazırlıkları başlandığı vakit iki valilik yalnız GAİ-YUS KARİSTANİUS uhdesinde birleş-tirildi ki bu, vaziyeti müttetikan idare etmek emeline matufdu.

TROJİDİS - Beyşehir - nin doğu-sundaki tepeler Homonatlar'ındı. Ba-lıklı ova, Kestil dağı tarafları LİKAON-YA'lılarındı. Homonatlar bu civardaki dağlara sahip olmakla beraber KARA-LİS - Beyşehir gölü - den akan ırma-ğın mecrasındaki bitek vadilere malik değildiler.

Savaş, yavaş yavaş ilerliyordu şim-diye kadar yenilmemiş bir düşmanın toprakları, zorlu bir dayanışa rağmen

adım adım zaptedilmek icap ediyordu güneyden hücum mümkün değildi. Oğlunun birini (BOSPORAN) lar ve diğerini Mısırdan getirilen 12 ordu teşkil ediyordu her ikisinde de Karistanius komuta ediyordu: Yedi FRİKYA alayı vardı bunlar Galatyalılar tarafından verildi. Germany'a'dan getirilen (OGÜST GERMANİSİA) alayı hassa kuvvetleri mesabesinde idi. Savaş hareketleri Yalvaç'dan Beyşehir gölü vadisine doğru başladı. Ordu, yine Ogüst zamanında kurulan " NEAPOLİS - Karaağaçdan doğru ve bütün Beyşehir gölü vadisini derhal işgal etmekte çok sıkıntı çekmedi; Fakat, asıl zorluk buradan ilerde başladı. Dağlık arazide Homonatlar çetin dayanışa başladılar. Quirinus, bir çok defalar her müstahkem mevki muazzam ordu ile kuşatıyor ve içerdekileri açlıkla teslim olmaya mecbur edebiliyordu. Bu müstahkem mevkiilerden 44 tane vardı ve hepsi zaptedildi. Askerli çağında ve daha yukarı yaşlarda memlekette kimse bırakılmadı 4000 kişi esir alınarak civar şehirlere dağıtıldılar, artık Homonatlar tamamiyle ve kesin olarak yenilmişlerdi. Uzun müddet oralarda hiç bir kargaşalık ve düzensizlik çıkmadı sonraki senelerde Anadolu'da tesadüf edilen zorluklar güneyden değil doğudan geldi.

PART'lar ve İSTİK'ler ve Orta Asyanın barbar kabileleri Roma İmparatorluğunun Anadolu'daki zengin ve mahsullu topraklarını tazyik ettiler. İkinci asrın kudretli idaresi, Kapadokya ve küçük Ermenistanda iyi bir askerlik teşkilâtı vücuda getirerek bu istilâlara engel oldu. Fakat, üçüncü asırda bar-

bar orduları Anadolu yaylasını aşarak Ege denizine kadar ilerlediler.

Bütün bu müddet zarfında Toros sınırında hiç bir kargaşalık çıkmadı. Buhal, Quirinus'un kat'i zaferi neticesi, idare ve teşkilâtteki kabiliyetini ve Psidia Antiyoh'unun askerî üs yapılmasındaki isabeti gösterir.

Antoyoh'daki bu teşkilât zaferin tamamlanması için gayet lâzımdı askerî bir teşkilât gerekli oldukça yaşar, lüzum kalkınca ihmal edilir. Netekim Antiyoh'da da böyle oldu M. Ö. 25 tarihlerinde gayet mühim bir harp noktası olarak kurulan bu şehir, milâttan bir asır sonraları sakin, zengin, ve mürur bir şehir oldu. Git gide Ogüst'ün müstahkem mevkiileri askerî sıfatlarını kaybettiler emekli Roma askerleri Anadolu ahalisi içersinde eriyerek asıl san'atlarından uzaklaştılar, hatta Roma dilini unuttular.

Homonatlar'ın bu mağlubiyeti pek zalimane bir surette sonuçlanmıştı arazileri, iki şehir arasında taksim edildiği kabul edilebilir: Şehirlerden birisi Beyşehir gölünün doğu sahiline bakan HOMONADA, diğeri aynı gölün kuzey batı vadisindeki DALİSAMDOS tır. Bu son şehir, sikke bile kesmiştir.

Homonatların soyu söpü hakkında kesin bir bilgi verilemiyorsa da, bunların torosların en eski yerlileri olan cenkci ve güçlü bir ulusun boyundan geldikleri anlaşılmaktadır. Bu memleketlerin bu günkü ısları da aynı cengâver ve kahraman Türk soyunun: Selçuk ve Karamanlar'ın çocukları olduklarında şüphemiz yoktur.

Tarihten Damlalar

Canlılar ve Dağlar

Basri Gökkaya

Tabiat kanunları, TEKVİN, yani maddî ve Manevî âlemi vücuda getirmek için, birbirini tamamlayan sebep ve âhenkler manzumesini, sistematik bir çığırdaki, devam ettirmiştir. İşte bu kabilden olarak suların yeğni ve sertçe faaliyetinde olan dalgalarıyla tortu' aşan tabakalar meydana gelmiş oluyor. Bu tabakalar duruk, yani râkîl bavalarda birbirinden ayrılarak dalgaların hasıl ettiği çöküntülerde bir takım mühanicikler belirtmiştir. Sıvıların üzerinde rüzgâr'arın tesiri bâriz izler bırakmıştır. Bu sebeplerle ilk teşekkül lezahürleri, daima sığ yerlerde başgöstermiş olmaktadır.

Tortu, sertleşme ve buna müvazi olarak taş haline gelme devreleri, âdetâ binlerce asırlık zamanın nüvesini sarırmıştır. Bu nazariyeyi takviye eden çok canlı belgeler, jeolojik araştırmaların ortaya koyduğu maddî eserler, âşikâr bir hal almış bulunmaktadır. Yekdiğerini tamamlayan bu tekvin mübarezesi, devamlı ve yapıcı tabiat kanunlarının otomatik didinmeleri sonucu olarak vücuda gelen bu tabakalar, auzun teşekkülü imkânlarını yuğurmuş, keşâie iletmış ve bugünkü canlıların, nebatların diğer milyonlarca hayatiyel civesinin

ana beşiği ve esas faktörü olmuştur.

İşte milyonlarca yıllar durup dinlenmeden süregelen bu natürel teamül bu ebedî esrâr armonisi, binbir çeşit inkılâp, tebeddül, tegayyür ve tehavvül fonksiyonundan geçerek hali hazırdaki safhasına erişebilmiştir.

Bu problemi, canlı ve müsbet bir surette açıklayan delillerden biri de jeolojik araştırmalar neticesinde elde edilmiş olan, karada, denizlerde, tatlı sularda bulunmuş Fosiller, yani taşlaşmış hayvan ve diğer mahlukların iskeletleriyle bazı ankazıdırılar Şayânı hayrettir ki bu kabîl Fosillerden bir çoklarının yine ele geçirilen çatılarında et, deri ve kılları bile mütehaccir olarak bulunmuştur!..

İşte bu tabiat garîbelerinin en kocamanı ve hattâ en korkuncu olan Mammuth, yani Fîli Mahmudi adını taşıyan alâmet mahluk, bilhassa zikre değer bir fenomendir.

Tabiat bilginlerinden M. (PALAS) adlı bir meraklı, 1784 tarihinde Siberya buz Steplerinde donmuş ve lehaccür etmiş bir Cergedan iskeleti bulmuştur. Yine bir diğeri bilgin, 1811 de aynı sahaya yakın hötelerde Fîli Mahmudi fosilini elde etmiştir. Ve daha buna ben-

zer pek çok maddî izlere de rastlanmıştır. Arz teşekkülünün 3. cü devresi hayvanlarından olduğu tahminine varılan bu muazzam mahlukun cesameti hakkında bir fikir edinmek için, yalnız dişlerinin, binlerce yıl toprak altında kalarak esas ve cevherî ağırlığını kaybettikten sonra, 120 kıya tutmuş olmasını nazara almak yeter belgelerdendir.

Başlangıç ve son ölçü tanımayan KÂİNAT hakkında elle tutulur ve gözle görülür derecede sert ve katı bir hakikata varmak iddiası, hakikî ve müsbet ilmin gururuna giremez. Fakat İstidlâl ve istikşaf yollarıyla, karîne ve maddî beglerle amaca koşmak, ri-yazî ve astronomik ölçüler yardımıyla son menzile doğru adımlar atmak, onun vücudu hiketindendir,

KÂİNAT, bir manzumedir. Tezahürler başkaca olsa da ÜS,de cevherde bir kül ,dür. Arz,ın gösterdiği hayat kabiliyetinin onun bünyesine vergi birmonopol olduğunu ne kabul ne de iddia edemeyiz, Nasıl'ki bugünler için elle tutulur ve gözle görülür. pek basit bir hadise olan insan ve hayvan neslinin esar âleminden hayat sahnesine çıkışları bir takım cinsi cazibe tahriklerinin eseri gibi görünse de hakikatin bundan başka daha girift ve çapraşık olduğu hiç bir iz'anın meçhuli olamaz. Şu halde hayatiyet imkânlarını yapayalnız Küremize inhisar ettirilmiş bir imtiyaz olarak ele alamayız Doğmatik bir tabirle 18,000 âlemin, sırf ARZ'ı canla cihazlandırmak emeliyle bütün kudret ve azametini seferber edeceğine inanmak için hem pek safdil ve hem o nisbette ekoisl olmak icabeder. Kozmik konuların belirttiğine göre yer yuvarlağımızı ısıtan GÜNEŞTEN milyarlarca daha müthiş ve daha korkunç Cûneş alemleri vardır ki bizimki bu alâmetlerin yanında karınca yumurtası bile olamaz!.. Bununiabera-ber biz hayatımızı olduğu gibi mezarımızın da Folluğu rolündeki arzımızla

konuşabiliriz.

ARZ ilk kuruluş devresinde önce-leri bir nebze izahına çalıştığımız veç-hile binlerce asra dayanan fiziki ve terkihi bir teâmül probleminden geçmiştir. Nihayet tabiat kanunların teza-hürü eseri olarak arz topacı kendisi için mukadder olan gelişme çağını tamamlamış, ve, hayat izleri göstermeye başlamıştır. Sebep ve imkânlar arzı ha-yat verebilecek kıvama iletmış ve bin-netice bu esrar perdesi yırtılarak milyonlarca süren meddücezrden sonra tevliid ışığı sahneye fırlamıştır. Daha sonraları yanardağlar harekete geçmiş, bu sebeple bir takım kayalar teşekkül yoluna girmiştir. Böylelikle yer yüzündeki ISI düşmeye mey'letmiştir. Ve arz da bin-nihaye bitkilerin neşvünemasına elveriş-li bir kıvam kisvesine bürünmüştür. Bu arada durup dinlenmek bilmeyen yağ-mur sağnakları da devamlı olarak taş tabakalarıyla madenler üzerinde esash etkiler husule getirmiştir. Bu zıkkakı teâmül toprağın tekevvününde ilk mü-essir olmuştur.

İlkin başveren bitkinin en basiti yosunlar zümresi şeklinde belirmiştir. Bunlar bidayette su üzerinde yüzer bir halde idi. İşte bu basit nebatlar der-yaların da dalgalar halinde daimî ola-rak çarpışması neticesi, yeni vücut bul-makta olan kıyılara sürüklenmiştir Bun-ların, haricî etkiler sebebiyle çürüme-lerinden de HÜMÜS denilen nebatî top-raklar meydana gelmiştir. Nebatların anası veyahut büzü sayılan yosunlar, toprağı zamanla teksir etmiş, terkip ve fizikî şartlarını daha aktif bir hale koy-muştur. Yine bu yosunların büzürlerin-den yani nüveciklerinden daha binler-ce çeşit bitki başverip üremiştir. Bu ilk devre sırasında artık yavaş yavaş tabi-atın tekvin kudret ve kabiliyeti daha başkaca c.levlere sahne olmak istida-dını izhar etmiştir. Bilhassa ağaçlar bu devrenin bariz tezahüratındadır. O za-

manlarda hava boşluğu pek bol hâmi-zı karbonla meşbû bir haldeydi. Ham sayılan toprakta da rütubet o nisbette taşkın bir fazlalıkta mevcut idi. Buyüz-den bitkiler, gerek şekil, ve cesamte ve gerek heybet bakımlarından gayet kuvvetli ve çetin bir manzara arz etmek-te bulunmuştur. Öylesine ki bu tarihe tesadüf eden yosunların büyüklüğü bu-günün Meşe ve Çınarlarına rahmet okutacak derecede muazzam bir kıvam-

da idi. Hattâ ilk bitki, yani ARZ,ımızın ilk bekâret nevzadı bilinen MUZ ve HURMA ağaçları, sanki eflâke serçek-miş farzedilirdi.. Buna aykırı olarak yine aynı devrede teşekküle yüz tut-muş bulunan dağlarla denizlerin, yük-seklik ve derinlik bakımlarından henüz pek o kadar heybet kazanamamış ol-dukları, jeolojik oranlamalarla tesbit çerçevesine alınmış sayılabilir.

(Devam edecek)

Gamdan Öte..

Varsın el yaz desin, bu mevsim bahar
Sen şöyle mavilim, al gelsin gitsin . . .
Gam bir yana bugün; kara gözlü yar
Bürünsün tüllere, şal gelsin gitsin . . .

Yokluğu olmaya var'ı neylersin
Sana gam vermeyen yari neylersin,
Çiçeği açmamış narı neylersin
Yeşil tomurcuklu dal gelsin gitsin . .

Gönlüm bir kadeh içi (mey) dolu.
Dokunmuş gâh Dertli, gâh Yunus eli,
Bir susuz yolcuyum Emîalî misâli
(Ver ağzım içinde dil gelsin gitsin) . . .

Sen gözümde fersin, dilimde lehçe,
Sen bir tutam ipek, ben de bir bohça.
Ben bahçıvan olam sen de has bahçe
Leylâk gelsin gitsingül gelsin gitsin . . .

Bugün herşey gamdan, kederden uzak,
Başı boş teselliye kurmuşuz tuzak.
Girsin (peymaneler) (Sakiya) bırak,
Ne varsa meclise sal gelsin gitsin . . .

Mehmet Önder

HİKÂYE :

Sürrealist Macera

Yazan : Muammer Karabağlı

Bin Dokuz Yüz Kırk Sekiz Senesi
Teşrini sâni ayının Yirmi altıncı günü
İstanbul'da müthiş bir kış oldu. Öyle
bir kış tasavvur ediniz ki: bu ayın, bu
gününde; bu kadar şiddetli bir kışa, ot-
uz sekiz yıldan beri ilk defa rastlanıl-
mış olsun. O gün, kândilli Rasathane-
sinin hararet ölçen aletleri ansızın
minumum derecelerinden maksimum
derecelerine fırladı. Mevsim vakidsiz
ziyareti ile yetmiş iki buçuk milletten
insanın cem olduğu bu muazzam şehir-
de, mütevekkil İstanbul hakkına bir şa-
şırtmaca oyunu oynamıştı.

O müthiş günün gecesinde de gör-
ülmedik bir şey oldu; Kar yağdığı bir
sırada gök korkunç tarakalarla gür-
lemiş, kar kesildiğinde de gece olmasına
rağmen koyu kırmızı bir renk almıştı.

Kar yağarken gök gürlemesini ihti-
yarlar hayıra alâmet saymazlardı. Bu-
nun bir Tanrı ihtarı olduğunu, yakın bir
harbe yahutta zelzele, seylap veya kıt-
lığa işaret sayıldığını söylerlerdi.

Düşündüm : acaba Fizik kanunları-
nın dışında bir şey mi olacaktı ? dün-
yamız geçmişte olduğu gibi gelecekte
de bir kuyruklu yıldız tehlikesine mi
maruz bulunuyordu ? yoksa sulh suk-
unun temini yolunda Atom stoklarının
kullanılması mı yaklaşmıştı ? . . . Zaten
Âlimler ve mütefekkirler bunları iddia

etmiyor. gazeteler ve mecmualar bun-
ları harıl, harıl yazmıyor muydu ? . .

Ev sahibem ve ben korkuyla karı-
şık dikkat kesilmiştik; O, gayri müslimdi,
istavroz çıkarıyordu ; ben olup bitecek-
leri yaradana bırakarak, tevekkül içinde
bekliyordum . .

O gece meçhul ve dehşetli düşün-
celere daldım. Arzımızın akibetini düşün-
düm. Sonra bütün bunlardan kurtulabil-
mek endişesi ile bıraktığım kitabı tekrar-
elime aldım . . . Öyle bir atmosfere
girmiştim ki bir zaman geldi, düşünce-
lerim arasında Bağlılık kalmadı . . göz
kapaklarım uyuşturucu bir havanın te-
siri altında bir kurşun ağırlığı ile ka-
pandı . . .

Bir mâverâ bir medar, yoksa okya-
nuslar aşırı bir iklimde, göklerin yedin-
ci katınca mıyım ? Mevcut muyum de-
ğil miyim ? bilmiyorum. Gaipen bir
ses diyordu : Kâinattaki yerin nedir?
Milyonlarca yıldız kucaklamış kainatı,
Kaos âlemini düşün; işte dünya hepsin-
de hayatın olup olmadığını tayin ede-
mediğimiz milyolarca yıldızdan birisidir.
İnsanoğlu, mahlukatın en mütekamili
milyarla bir varlıktır ? . . İşte sen, bu
milyarlarca insandan, en son nesilde
gelmiş birisi fâni kişisin .

Lâhuti ses beni benden alıp götürü-

rüyordu.

Var mıyım, yok muyum ? Şekillenmiş sathi veya cismani bir mevcut muyum değil miyim ? Bilmiyorum. Gaip sesin sahibi kim ? Hangi âlemde, kimin karşısındayım ? bilmiyorum. Düşünmeyen mahlûkâta nispetle düşünen mahlûkun, insanın dünyamızı madeten ve manen daha çok tahrip ettiğinden şüpheli varmı ?

Bir yerde taş, bir yerde yosun, bir yerde su damlası, hava zerresi, zerrece içinde zerreyim, Ben neyim ? Bilmiyorum, Ben bir Atom muyum ?

O ses devam ediyordu...Nuh Tûfanı kularının ıslahı nefsetmediğini gördüğü ve Allahın eserini beğenmediği gün olmuştu. İnsanlar arasında muhabbet daim olmalı idi. Ses bilmediğim, tanımaya muktedir olmadığım o ilâhi ses, boşlukların boşluğu içinde, semavatla yayılıyordu. .

Denizle deniz; toprakla toprak; hava içinde bir esirim ilâhi sesin cezbesinde, onunla yanyana, o ta yanibaşım da, Muhayyel ülkelerin muhayyel fatihi ben üç bundan haricinde, beş duygunun dışında mıyım ? Gaip ses diyordu: justinyan'ın yapmamakta hata ettiği âlimlere mahsus Nuh gemisinde, Nilde, vâdinin Elceziredaki insan cemiyetlerinin kaynaştığı ülkedeşin. Ghampollion adında birisi kumlar üzerindeki garip şekilleri, Hiyeroglif yazılara olacak elinde kocaman bir pertavsızla bakıyor. O ne ? İhtiyar âlim dehşet kesildi : Justinyan bir heyula gibi karşısında dikildi. Ah ! Justinyan !

Kabili izah olmayan ihsaslarla; her an değişen varlıklar, ülkeler idrak ediyorum.. İlahi bir kuvvet beni içimin ta derinliklerinden yakalıyor ..

Evâmiri Es'arinin kazılmış olduğu nuazzam duvarlar önünde, Babilliler haykırıyor: "Acaba gök yüzündeki Allahların tefekkürlerini kim bir defa anlamaya muktedir olabilecektir?... "

Âlem birdenbire döndü. Neron Romayı yakmış, Baküs ilâhî şerefine bir işret sofrası kurmuştu. Neron'un yağmacılarından Epahroditus'un kölesi, Epic tetüs bu sırada bir ahlak ve fazilet kitabı yazmaktadır.

Âlem değişti.. davullar çalmıyor, borular ötüyordu.. Zırhlı, zırhsız insanlar ok yağmuru, kılıç şakırtısı içinde birbirlerine girdi. İranlılar, Medyalılarla harbediyordu. Ansızın güneş tutulmağa başladı. Dünya zindan kesilmezden önce Lidyahılar, Tanrı zaferimize yardım ediyor diye karatoprağa diz çöküp duaya başladılar.. Tam o sırada garip bir adam kalabalığın önüne geçti. Saçı sakalına karışmış bu adam koltuğunun altındaki bütün kitapları yere çarparak avaz avaz haykırıyordu: — Hayır, bu ezeli ve ebedi bir tabiat kanunundan başka birşey değildir.. Tales böyle haykırıyordu..

Var mıyım, yok muyum ? Zaman mı mevcut, mekân mı? Ben mi üç-buudun içinde, yoksa bir dördüncü buut mu benim içimde? bilmiyorum.

Sokrat Akrapoldan sesleniyordu: ufak tefek yapılı, ezik burunlu bir taşçı çocuğu Sokrat! " Vicdanım, içimin en hafif sesi, insanlara hakikatı göstermemi emrediyor.. Akıl ve mantığın gösterdiği şey ancak hakikattir. „ Hiddet ve şiddet kesilen Entelligantes meclisi Sokrata bir mükâfat verecek: Bir fincan Baldran zehiri.

Halbuki bir gün gelecek Averros kumda çiçek açacak, Aristo Paris üniversitesinde açış nutku verecek.. O ses bir âlem böyle doğdu diyordu. O ses, yanibaşım da, varlığımın her zerresinde..

Birdenbire oldu. Gördüğümü, görmediği mi bilmiyorum; işittim mi, işitmedim mi Allah bilir. Onunla yanyana, o ta yanibaşım da. Ya o bana benziyor, yahutta mutlak o ben olacağım. Bilmem.

Sonra efendim, âlemlerin âlemi görünür. Bir yıldız, kainat içinde devran

üzre seyretmektedir.

Dünyanın her tarafında, maniple, ahize ve mikrofonlar durmadan işliyorlar. İnsanlar telaş içinde. Bilinen tek bir şey var: Kuyruklu yıldız geçecek! sığınaklar, dehlizler kazılıyor; insanlar hayvanlardan metruk dağ ova inler arıyorlar; vitesler açılıyor, kamçılar şaklıyor, tekerlekler dönüyor. Bir gece dünya sessiz. insanlar akibetlerini beklerken tuhaf bir şey oldu..

Dünyanın sekiz metre çapındaki en büyük Teleskobunun bulunduğu Rasathane beş kıtaya şu haberi yaydı:

Arza, bir başka seyyareden hareket etmiş muazzam bir hava gemisi yaklaşmaktadır. Tam o sırada arz fırtanaya tutulmuş bir tekne gibi sarsılmaya başladı. Toprakla doksan derece yapan herşey yerle yeksan oldu. Küre müthiş bir hızla, meçhul bir boşluğa doğru yuvarlanıyordu. Egeit kıtası su yüzüne çıkar, bizim Türkiye Pasifik aleminde-dir. Dislokasyon! magma arza yükselmektedir.

Seylaplar ortasında, Einstein, altmış asırlık ilmi altüst eden bu adam Nuhun gemisinde keman çalıyor.. Kemanı bıraktı, uzun saçlarını topladı. Titrek parmaklarıyla yüzünü kapadı. Koca alim bir çocuk gibi ağlıyordu..

Boşlukların boşluğundan atılmış, okyanuslar okyanusunu aşmış, iklimler ikliminden geçmiş geçmiş gibi kendimi hafif hissediyor ve herşeyin bir anda değiştiğini müşahade ediyorum.

Paramount News bültenlerinde gördüğüm gibi Atom şakaları yapan bir müessesenin hırçın iskemlesine oturmuş, elimdeki Cumhuriyet gazetesinin "Atom hakikatını, hayal mi? „ makalesini okuyordum. Atomun şakası olacak, saçlarımın her teli karar dinleyen bir mahkum gibi ayaktaydı. Gözlerim kararmış içim dönmüş, ihtilaçlar geçiriyordum.. — Yeterli dedim, adam bön bön yüzüme bakarak kurnazca güldü. - İnceğim.. inmeyeceksin..

Âsabım fena halde bozulmuştu,

adama öyle bir sille savurdum ki ..

Dirseğimin sert bir cisme çarptığını, canımın yandığını hissettim. Gözlerimi açmış olmama rağmen, henüz kendime gelememiş olacağım ki şaşkın şaşkın bakıyor, baktığımdan da bir şeyler anlamıyordum. Bu hal çok sürmedi geçti. Burası benim odamdı. İstor perdeler, karyolam, duvardaki tablo, masam ve kitaplarım. Kulağıma gelen ses bir aşına sesiydi. Döndüm, bir dost, karşımgözleri gözlerim içindeydi. «Bu ne uykudur yahul! ayağından sürükleyip götürseler haberin olmayacak. Seslenmek değil, bağırıp çağırmakda kâfi gelmedi .. Saçlarını çekeyim dedim, nâfile. Lâkin, korkulu bir rüyamı gördün ne, kolunu duvara öyle bir çarptın ki işte o zaman..»

Dostumun söyledikleri sanki beni ilgilendirmiyordu. Müthiş rüyanın halâ tesiri altında bulunuyordum. . . Pençereden dışarıyı görünüyordu. Dışarda hatırı sayılır bir soğuk olacaktı. Oluklar buz tutmuş, güvercinler saçaklara tünemişti. Haliç'te deniz kabarmış sularıyla, sürülmüş bir tarla gibi uzanıyordu.

Aman yarabil dedim, hele üzerinde yaşadığımız bir dünyamız varya.. İnsanlar ne olursa olsun, mevsimler neyi getirirse getirsin, bu dünya ve yaşadığımız hayat; dünyanın ve insanların bunca macerasından sonra yaşamaya değerdir.

Gördünüz mü rüyayı.. Olmaz diyebilirsiniz amma oldu. O gece okuduğum kitap, zihnimi meşgul eden düşünceler, yatağın ve odanın o geceki atmosferi, asıl asıl asıl o müthiş hadise, gök gürlemesi beni benden alıp sürrealist âlemlerin macerasına sürüklemişti..

Bu yaşı sahibiym, ömrü hayatımda böylesi rüyayı ilk defa gördüm. Bir dahada göreceğimi pek tahmin etmiyorum. Lâkin bu rüyayı da her halde hayatımın sonuna kadar unutamayacağım.

Konyada 4 Gün

Yaylan, ovan birbirine bakıyor
Geliratın bir sel gibi akıyor
Davarcılar yaylamaya çıkıyor
Gayet serin geçer yazı Konyanın.

Resulü hak bilip kur'ana tapan
Yoktur şu anlarda yolundan sapan
Avrupa, Asyada ticaret yapan
Her yerde söylenir sözü Konyanın.

Garip dost halkı var kanları ılık
Düzgündür gençlerde kıyafet, kılık
Memurla halk arasında bağlılık
Saftır ve tathdır sözü Konyanın.

En eski eserler burda göründe
Hükümet binanın toplu birinde
Çalışkan gençleri sıhhat yerinde
Elmadan renk alır yüzü Konyanın.

Belediye imar işi sırada
Hünkâr oğulların görün arada
Karamanlar, karataylar burada
Öz evlâdı sandım bizi Konyanın.

Kıymetli valimiz buraya bakan
Cebhede çarpışıp kahraman çıkan
Az zamanda çok eserler bırakan
Şenelir ovası, düzü Konyanın.

Der habib karaaslan söyler sözünde
Halkın sevgisini buldu özünde
Sayın Refik Şefik Söyer izinde
Vali beye bağlı özü Konyanın.

Habibe Karaaslan

Konya Bilginleri

Yazan: Veli Sabri uyar

(120-121 Sayıdan devam)

9 Meşayihî ızamdan, al-haç
Mehmet efendi.

Anasıl içillidir. Tarikatı aliyye'i nakşibendiyyei halidiyye hulefasındandır. Konya müftüsü Abdulahat efendiden mezundur. Muahharen kütüphâne mederesesi müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur. Medresesinde epeyce bir yekûn tutan talebesine ders okutmakla meşkul idi Pek çok talebeye icazet vermiştir. Tefsir, hadis, tasavvuf, kelâm, mantık, fıkıh ilimlerinde sahibi ihtisas idi. Senelerce meclisi idareyi vilayette azalık yapmıştır. Bunun için meclis hoca diye şöhret bulmuştur. Anasıl hoca zade demekle maruf idi. Güzel takrire malik idi. Avam ve havasın hüsnü teveccühünü kazanmıştır. Dai ma evrak ve ezkâr ve irşadle iştikâl ederdi, hasılı zahir ve batını mamur alim ve kâmil bir zat olup 1298 seneyi hicriyesinde vefat etmiştir. Üçler mezarlığında metfundur.

Kabir taşındaki kitabesi şudur:

هو الحلاق الباقي

نشر علم ايله فئاده ايلدى عمرين تمام
هم شريعت هم طريقتله رمان اولدى
تمام قبرين پرتور زيارت ايلين اخوان دين
فاتحه بخش ايليك مولا ايد

حالى مقام اسم هم الحاج محمد
خواجه زاده شهرتى

كترى تاريخيدر « حى غفار » والسلام سنه ١٢٩٨

10 Meşayihî kiramdan Hacı
Mükremin efendi.

Aslı Silifkelidir. Tarikatı aliyyeyi nakşibendiyye'i haldiyye ricalındandır. Bütün ulumu meşhur Sarı Hafız Hacı Süleyman Vehbi efendiden tahsil edüp ikmalî nusah ettikten sonra ondan icazetname almıştır. İlmü kiraatı kuramı süyhülkurra kafalı zade hacı Hasan efendiden okumuş ve ondan icazet almıştır. Karaman oğulları (Un kaparı) medresesinde müderrisliği vardı. Talebeye ilmü kiraatı talimle meşkul idi. Daima riyazetle evrad ve ezkârla vakit geçirir idi. Ulema ve sulehadan ve sahibi ittikaden safveti kalbe malik bir zat olup 1331 de vefat etmiştir. Fettah mezarlığında metfundur.

Kabir taşındaki kitabesi şudur:

١ - عن اسل سلفكدن ٢ - ومشاخ نقشبندية

خالدیه من ٣ - اولوب شيخ بهاء الدين ٤ - قدس سره
حضرتلرينك ٥ - خلفا سندن الحاج مكرمىن ٦ - افتدى
روحلرينه فاتحه ١٣٣١

11 Meşayihî kiramdan Hacı
Süleyman Salim efendi.

Anasıl Bozkır kazasına bağlı Miyre

köyünden Seyit İbrahim efendinin oğludur. Tarikatı Aliyye'î Nakşibendiyye, Halidiyye meşayihindendir. Ekâbiri ulemadan müfti Abdullaf Vahti efendinin dersinden muzundur. Konya'da tehhül ve tevattun etmiştir. Tedris ile meşkul değil idi. Kendisi ilmi fıkıh mütehasşısı olduğundan müfti Abdullah Vahti efendi ve müfti Kadınhanlı Hacı Hüseyin efendi zamanında tesdithanede müsevit efendiye muavîn sıfatıyla bulunurdu. İptida muvakkat bir zaman için mamfatura ticaretiyle meşkul olmuş ise de bilahare oğulları büyüdüğü için onu da terk etmiştir. Evinde köşeyi uzlete çekilerek evrad ve ezkariyla meşkul olmuştur. Alim ve abid ve hüsnü ahlâka malik bir zat olup 1310 tarihinde vefat etmiştir. Şemsi tebrizi kabristanında metfundur.

Kabir taşındaki kitabesi şudur :

۱ - المرحوم والمغفور له قوتیه ده ۲ - متوطن مدوس کرامدن ۳ - مشایخ نقشبندیہ دن ۴ - میرلی فضیلتلو الحاج ۵ - سلیمان سالم افندیکن ۶ - روحنه رضاء الله الفاتحه ۲۰ تموز ۱۳۱۰ فی ۱۹ محرم ۱۳۱۲

12 Meşayihî ızamdan Abdulbasir efendi.

1236 seneyi hicriyesinde içil'de (Silifke) doğmuştur. Tarikatı Aliyye'î nakşibendiyye'î halidiyye meşayihindendir. Bursa vilayetinde dört sene tahsili ilimde bulunmuştur. Sonra Denizlide meşhur ulemadan Hafız Şerif efendiden bütün ulumu fîrûnu tahsil ve tezzüh ederek ilk defa Konya'nın paşa dairesine gelerek bir odaya yerleşmiştir. Paşa dairesi meşayihî kiramından şeyh hacı Himmet efendiye intisab etmiştir. Eazımı ulemadan Ozdemiri medresesi müderrisi Hacı Mustafa efendinin kızıyla evlenmiştir. Muahharen nehrikâfur mahallesinde vakı namıyla anılan medreseye müderris olmuştur. Medresede talebeyi mevcudiye tedrisatle maşkul idi. Onbeş risaleden mürekkep (Mecmuat-al

resail) adında bir kitap telif etmiştir. Ulemavî ümmetin ulu'arından idi. Zemanında mevcut olan bütün ulumu fununa vakıf idi. Zamanını mütalaa ile ve telif ile irşadla, riyazatle evrad ve ibadetle geçirir idi. Her sene Ramazanlarda Kapu cami ve Şultan Selim camisinde itikâfe girer idi. Sünneti rasule son derece itina ederdi. Uzunca boylu zayıfca vucutlu, uzunca çehreli, melek sima, alnında nuri imam parlardı. Yaz mevsiminde bembeyaz süt gibi elbise giyerdi. Malayani söz söylemezdi. Ziyaretine gelen kimselere ilk defa adlarını sorar, sonra'da nasihat ederdi. Mazınneyi fihamden ve ehli hal ricalinden idi. Ulemayı rasihinden ve meşayihî vasılinden mücahit bir zatı sûtude sıfat olup 1314 tarihi hicrisinde dari fenadan dari bekaya rihlet etmiştir. Cenaze merasiminde pek çok kimseler bulunmuştur. Musalla mezarlığında metfundur.

Kabir taşındaki kitabesi şudur:

۱ - علماء سام مشایخ کرام ۲ - طریق نقشبندیہ دن ۳ - عبدالبصر افندی روحنه لرضاء الله تعالی فاتحه ولادتی ۱۲۳۶ و قاتی ۱۳۱۴

13 Meşayihî ızamdan şarihi fîsus Bosneli Abdullah efendi.

Fudala ve urafayı meşayihî bayramiyyeden Cami-al-kemâ'at bir zat irfan semat olup mukaddematı ulumun meskidi re'si olan Bosna'da ulumu aliyeye ve aliyeyi dersaadette badel ikmal arzu ve suluki tarikat dairesiyle Bursa'ya azimetle meşayihî ricali Bayramiyyeden yeni bir kabristanında metfun Şeyh kabados Bursaviye intisat eyleyüp senelerce devameden mesai mücahede'î huda pesendanesinin mükafatı maneviyyesi olmak üzere tekmihi meratibi hakikatle ahzi icazete nail oldular. Bundan sonra yine islikmali feyz'i ilahi maksadı yeganesiy'e Mısra ve 1046 tarihinde hicaza azimetle ifayı farızayi

haccı şerife ve ziyareti cenabı seyyüdü enbiya sallallahü aleyhi veselleme muvaffak olarak Şamı şerife rihletle kıdvet-al muhakkinin Şeyhül ekber Muhiddin'i Arabi hazretlerinin türbeyi şerifeleri civarında inziva ederek ruhaniyeti müşarün ileyh visateti aliyyesiyle istifaza'î ulumu Muhammediyye'ye mazhar oldular. Bundan sonra işareti maneviyye ile Konya'ya azimetle eşşeyhul kebir Sadrettini kunevi ile Mevlâna Celâlettin rumi gibi medarı fahri islam olan zevatı aliyenin merakıdı şerifelerini ziyaretle ihtiyarı ikamet ve bir müddet sonra ircii fermanı ilahisine lebbeyken icabetle 1054 tarihinde irtihali dari ahiret eyleyüp vasiyetleri üzere civarı hazreti Sadrettin de vediayı haki magfired kıldılar. Kaddesallahu sırrahu ve nefağna bi berakatihî ye füyuzatihî Amin Telifatı ber güzideleri on altı adettir. Kabir taşındaki kitabesi şudur :

هذا قبر غریب الله فی ارضه وسماء عبد الله البوسنوی الروی البایرای ۱۰۵۴ مشایخ عثمانیه صحیفه ۳۰ بورسلی محمد طاهر

14 Meşayihî Mevleviyyeden Kunevi Mehmet Vehbi Efendi

Urafayı Mevleviyyeden Fadıl bir zat olup Konya'da eşarı zade denmekle magruftur. Hoca Hafız Şirazi divanını yazdığı matbu şerh meşhurdur. Vefatı 1244 tarihinde dir. Merkadi Dergahi cenabı Mevlâna civarındaki üçler kabristanındadır. (1)

Kabir taşındaki kitabesi şudur :

۱۲۴۴
۱ - هو الخلاق الباقي
۲ - المرحوم والمغفور ۳ - خاکبای مولانا
۴ - قنوی اشعری زاده محمد ۵ - وهبی مولوی افندی
۶ - روحیچون فاتحه

(1) Osmanlı Müellifleri.

15 Meşayihî kiramdan Köseç Ahmet efendi.

Arif ve fadıl bir zat olup Trapzonludur. 1191 tarihiude Konya'da irtihal ederek Türbeyi mevlana hazirasında metfundur Tarikaten nakşi ve mevlevi'dir. Trabzonlu Şeyh Ahmet diye şöhet vap olmuştur. Şerhi risalet-al nakşibendiyye lil hadimi gibi bir çok telifatı vardır. (2) Kabir taşındaki kitabesi şudur :

۱۱۹۱

۱ - طربوزان ۲ - شیخ احمد یا هو

16 Şeyhulislâm Paşmakçı zade Esseyyid Abdullah Efendi.

Şeyhulislâm paşmakçı zade Ali efendinin oğludur. Tarihi tevellüdü 1091 dir. Abdullah efendi pederinin halakayı irfanında tahsili marifet etti 33 yaşında yeni şehir kadılığı badehu İstanbul kadılığını ihraz eyledi 1127 azlini müteakip nakıbul eşraf nasbedildi. 1130 Damat İbrahim paşanın sadaratinde anadolu sadrine nail oldu. Bir sene mururunde azl edildi isede yine mazharı teveccüh olarak Rumeli sadrini ihraz etti. 1137 senesini ikmal ettikten sonra ikinci defa olarak rumeli sedrine nail oldu 1141. Patrona Halil'in isyanı hengamında esseyyit Abdullah efendi de azl edildi. O sene mirza zadenin istitası üzerine makamı fetva uhdesine tedi olundu Fakat kibrü nahveti tabindeki hotpesentligi yüzünden herkesin teveccühünü gaib etti Bilhassa İran ile musalaha için akd olunan mecliste biluzum itirazlar dermeyeran etmesi azline sebep oldu 1144 Abdullah efendi azlini müteakip barayı hac mekkeyi mükere

(2) Merkadi sinan paşa türbesinin gün doğu cihetindeki penceresi önündedir. Büyük hadimi Hocanın gâsili olduğu elsineyi nasde söylenmektedir. Veli Sabri Uyar.

remeye mütveccihen hareket etti, ve ifayı haccı müteakip şamda ihtiyarı ikamet iyledi. Üç ay şamda kaldıktan sonra istidası üzerine Konya'da ikametine müsaade olundu. Ve Orada vefat etti, 1145 Müttedi fetvası Sultan Mahmut han devrinde on aydır. Dergahı mevlâna hazirasında metfundur. Fetvayı şerife ve hattı destleri numunesi :

زید سباهینک بتاری طراغنده تارلاسی
اولان عمرو تارلانک طراغنده باردی
وجوملک اشلسه عمرو طراغندک قیمتی زیده
ضامن اولورکن زید اول باردق ایله
چوملک عشرینی آلمغه قادر اولوری
الجواب بیان بیوریه الله اعلم
اولماز کتبه الفقیر السید عبدالله هفی عنه

Yıldız kütüphanesinde; Meşihati islâmiye tarihcesi sahife 511 Türbeyi Mevlâna müzesinde olan kabir taşındaki kitabesi şudur :

حضرت پشمقچی زاده شیخ الاسلام انام
عودت حج ایله کده اوسعادت معدنی
آستان حضرت منلایه ایدوب اعتبار
ترك قیلدی عاقبت اشبو مضیق ومسجی
مرغ روحی قدسیان اولدی مزار مدفی
ایکی دستن رفع ایدوب فہمی دیدی تاریخی
جنت اولسون سید عبدالله افندی مصکینی
سنه ۱۱۴۵

17 Meşayihî mevleviyyeden Ahmet Eflâki dede

Konyalıdır. İsmi Ahmet Şemceddin. Babası Ahinatur adında bir sanatkâr-
dır. Gençliğinde bir çok ulumu funun ve hikmet ve ilmi nucum ile uğraşmış-
tır. İlmi hey'etle çok iştigal ettiği için kendisine Eflâki unvanı verilmiştir. Sul-
tan Veled'in oğlu Ulu Arif çelebinin müritlerindendir. Şeyhi olan Ulu Arif

çelebi ile beraber anadolunun pek çok yerlerini gezmiş ve dolaşmışlardır. Onun en önemli eseri Menakibül Arifin adlı tarihi eseridir. Türbeyi Mevlânâ müzesi kütüphanesinde yazma üç tane nushası mevcuttur. Eflâki dede bu eseri 718 hicri 1318 miladi yılında yazmağa başlamıştır. Vefat tarihi olan 761 hicri 1359 milâdi Recep ayında bitirmiştir. Naklettiği vakaların mühim bir kısmını bizzat görmek suretiyle bir kısmını da görenlerden işitmek yoluyla tetkik etmiştir. Bu yüzden bu eserin fevkâlade değeri vardır. Merkadi Türbeyi Mevlânânın arka tarafındaki Tamtam sokağı tabir ettikleri köşedeki merhum toppaş hoca-
nın evindedir. Kabir taşındaki kitabesi şudur:

۱ - الله الباقی
۲ - انتقل من دار الفناء الى دار البقاء
۳ - الصدور الکبیر والخبیر حمیر فرید دهره
۴ - وحید عصره المرحوم والمفقور شیخ افلاک
۵ - العارفی تقيده الله بقفرانه
يوم الاثنين آخر رجب سنه احدى ستين وسبعمائة
۷۶۱

Bu kabir taşı eski müze müdürü Yusuf Akyurt zamanında müzeye nakledilmiştir.

18 Meşayihî kiramdan şeyh Veli Sultan.

Selçuk devri ulemayı meşayihindendir. Maddî ve manevî Selçukilere pek çok yardımı dokunmuştur. Şimdiki Ziraat bankası ile İplikçi camii şerifin arasındaki köşede kitabesiz merkadi vardı. Kabri yüksek ve üstü düz etrafı tahtadan mamul barmaklıklılı ve toprak idi. Selçukiler devrinde büyük bir şöhret kazanan Türk şeyhlerindendir. Köşeyi vahdette ibadat ve evrat ve ezkâr ile imrarı hayat edüp vecdühal ve keşfü keramet sahibi zübdet-al arifin den bir zat idi.

19 Meşayihî kiramdan Ali İbni Ebi Tahir

Mevlâna muasırlarından münzevi bir zat olup Konya muhasaralarında himmetleri dokunmuş manevî mücahitlerinden Selçuk devri adamlarındandır. 646 Hicri 1548 milâdi tarihinde Konya'da vefat etmiş merkadi sarıyakup ve bir ucu Yağlı taşta çıkan büyük mezarlığın Sarıyakup cihetindeki köşesinde metfundur.

Bu taş merhum Ferit Ugurun müze müdür vekilligi zamanında prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk tarafından Haki-miyeti mîlliye okulu yanından müzeye nakil edilmiş isede oradan da Selçuk eserleri meyanında Sultan Alaettin camii şerifi havlusuna kaldırılmıştır.

20 Halet efendi

Mehmet Sait eşrafı guzatten kirimi Hüseyin efendinin ogludur. Reis al küt-tap (hariciye vekili) Mehmet Reşit efendinin riyasetinde mühürdar yazmak-lığı ederken bu hizmeti terk ederek naip kethudası namıyla yeni şehir fena-ra gitmiş idi. Avdetinde devairi kübra-da katiplik etmeğe başladı bir aralık Beylikci kisedarı muavinliğine memuren silk hocaganiye ithal ve biraz sonra elçilikle parise isbal olundu 1222 de divanı humayun beylikciligi mesnedine ve iki ay sonra rikâbı humayun riyase-tine tayin kılındı. Busalin evahin kütah-ya ya nef olunduysada bir sene sonra ıtlak edilerek bir memuriyeti mühimme ile Bagdada gönderildi avdetinde mü-kafeten uhdesine rikabı humayun kethudalığı verildi. Bir kaç sene sonra tevkii divanı humayun oldu. Nufuzunu sui istimal ederdi. 1238 tarihinde Kon-ya'ya icla olunarak idam edildi. Cesedi Konya da kaldı başı İstanbula gönder-ildi. Galata mevlevi hasanesindeki caddeye nazır türbede makamı var-

dır. Taşında bendegadından olan izzet molların şu beyti görülür :
İzzet bu mısra tam tarih metem olsun
Halet Sait efendi pirane hemdem olsun.

Cesedi Türbeyi Mevlânâ hazirasın-
da metfundur. (1)

Kabir taşındaki kitabesi şudur:

هو الحلاق الباقی
رجال دولت علیه دن
توقی صرحوم
ومغفور الى رحمة
ربه الغفور محباندن
محمد سعيد حالت افدينك روحیچون
افتاحه سنه ۱۲۳۸ ربيع الآخر ۱۱

21 Konya Müftisi Zekeriyya eferdi

Asrının değerli alimlerinden bütün ulumu fûnunu tahsil ettikten sonra ica-zet almıştır. İlmi fıkhıtan ihtisas sahibi olduğundan münhal olan Konya müfti-ligine tayin olunmuştur. Tedris ve ifta ile meşkul idi. Uzun boylu olduğu için uzun Zekeriyya efendi demekle magruf idi. Bilahare İstanbula gi'erek orada 1016 tarihinde vefat etmiştir.

22 Konya Müftisi Nuh efendi.

Amasya'da dogmuştur. Babası ule-

(1) Halet efendinin kabri Kuyucu nurat paşanın kızı türbesinin Şimal ci-hetinde Şeyhulislâm beşmakcı zade Ab-dullah efendi yanındadır. Her ikisinin de kabir taşları müzenin arka tarafında-dır.

Halet Sa'it efendi tarajından yazıl-dığı anlaşılan şu kıt'a Konya müzesin-de Hüsamettin Çelebi kabri üzerindeki sîitunda dır.

Sır-ı Mevlân'dan ister
Her nefes feyz i cedit
Hakibây-i bende-i
Şermendesî Halet Sait

madan Mustafa efendidir. Babasından ulumi mütenevviayı tahsil ve teezüh etmiştir. Kendisi ilmi fıkhıta yedi tula sahibi olmak dolayısıyla Konya'ya müfti tayin olunmuştur. Bir müddet Konya'da müftilik yapmıştır. Halvetiyye tarikine mensup idi Güzel ifadeye malik idi pek çok telifatı vardır. Alim ve fazıl bir zat olup 1070 tarihinde mısırdaki vefat etmiştir.

23 Konya Müftisi İsa efendi

Konyalıdır. Babası Sultan Alaettin cami şerifinin hatibi ulemadan Mehmet efendidir ilk tahsilini sıbyan mektebinde bitirdikten sonra medreseye girmiş babasıyla müteaddit hocalardan ders okuduktan sonra babasından icazet

almıştır. Sonradan medresede neşri uluma başlamış halayı tedrisinde bir çok talebe bulunmuş.

En güzide talebesinden biriside Mihmandar mahallesinden Abdulfettah zadelardan İnceminare (Darul hadis) medresesinin müderrisi idi. Kudreti ilmiyyesi var idi. İlmü fıkhıta ihtisas-sahibi idi. Bilahare ahalinin arzusuyla müfti intihap olunmuştur. Müddeti medide Konya müftiliğinde bulunmuştur. Tedris ve ifta ile meşkul idi. Alim ve Fazıl ve zühtü takva sahibi bir zat idi. Doğum ve ölüm tarihiyle nerede metfun olduğu araştırılmalarda bulunamamıştır. Yalnız 1222 yılından sonra öldüğü yazdığı eserlerinden anlaşılmıştır.

Devam edecek

Devletin Menşe'i

Yazan: Fâkir USMAN

Beşeri topluluğun en mütakâmil şekil olan ve hukukî siyasi vakıaların en dikkate şayan şekilde cereyan ettiği devletin; menşei meselesi hakkındaki nazariyeler pek mütenevvidir. Devletin kuruluş şeklini izah eden bu mütenevvi nazariyeler sistematik bir şekilde incelenirse bunları aile teorisi, kuvvet teorisi, biolojik teori, ferdi akıl ve irade (mukavele) teorisi diye saymak mümkündür.

Aile Teorisi

Bu teoriye taraftar olan filozoflara göre (1) Devlet tek bir ailenin büyümesinden veya aynı kandan gelen müteaddit ailelerin, birleşmesinden meydana gelmiştir. Karı koca arasında başlayan ilk münasebetlerin genişlemesinden devlet denilen içtimai realite meydana gelmiştir. Teoriye taraftar olan filozoflara göre devletin esasını teşkil eden ailede aile fertleri yani karı ve çocuklar nasıl babanın mutlak otoritesi altında yaşarlarsa, devlet fertleri de hükümdarın otoritesi altında yaşarlar. Erkek çocuklar evlenseler dahî bu otoriteden kurtulamazlar. Böylece devletin ilk esasını patriyalkal aile tipine bağlayan filozoflara göre, devlet hakimiyeti, otoritesi ailedeki şef olan babanın otoritesini aynıdır.

[Konfüçyüs, Aristoteles, Çiçero. patavinus. J. Bodin, vico

Nazariyeye göre önceleri münferit bir halde yaşayan aileler sonraları bazı dinî sebepler ile birleşerek (GENS) denilen içtimai topluluğu meydana getirmişlerdir. Daha sonraları bu genslerin de birleşmesinden (TRIBU) denilen teşekküller meydana gelmiştir. Yalnız ilk önceleri bu Tribuların içinde varlıklarını muhafaza edebilen gençler daha sonraları mevki ve mevcudiyetlerini Tribu lehine kaybetmişlerdir. Göçebelğin ortadan kalkmasıyla, muayyen bir yerde yerleşmek ihtiyacını hisseden kavimler daha mütakâmil içtimai bir realite olan devleti kurmuşlardır. Bu nazariye taraftarlarına göre aile devletin küçük bir şekli ve devletin ilk nüvesidir.

Nazariyenin Tenkidi

Her şeyden önce şunu söylemek lâzımdır. ki. Patriyarkal (pederşahı) aile ilk aile tipi degildir. Sosyolojik incemelerle sabittir ki patriyalkal aile tipinden önce dayının otoritesi altında kurulan Madriyalkal aile tipi mevcuttur Diğer yandan bu nazariye devletin kuruluşunda fertlerin rolünü bir hiç mertebesine indirmektedir. Halbuki bu hususta fertlerin arzularının da az çok bir tesiri vardır.

Devlet ile aile arasında bünye bakımından da farklar mevcuttur. Devletin bünyesi ailenin bünyesi kadar

basit değildir, Devletin esasını teşkil eyliyen hukukî ve siyasi fonksiyonlar ailede mevcut değildir. Aynı zamanda aile ile devlet arasında derin farklar mevcuttur. Ailede otorite, hudutsuz ve mutlak olmasına göre devlette de amme kudreti ve hakimiyet şeklinde tecelli eden devlet otoritesi muayyen hukukî prensiplerle çerçevelenmiş vaziyettedir. Son olarak şunu da kaydedelimki devlet ile aile inkişaf bakımından temasın birinin zıddı halinde bulunmuştur. Aile inkişaf ettikçe devlet inkişaf edememiş, devlet inkişaf etmiye başladıktan sonra da ailenin inkişafı durmuş hatta mevcut vaziyeti bile zayıflamıştır. Bu hususta devletle ailenin inkişafı makusen mütenasiptir, denebilir.

Kuvvet Teorisi

Devletin menşei kuvvet ve mücadelede bulan filozoflara göre; (2) devletin esası mücadele ve kuvvetlilerin zayıflar üzerindeki tahakkümünden, zayıfın kuvvetliye boyun eğmesinden, galibin malûba zorla kabul ettirdiği otoriteden başka bir şey değildir. Devlet galiplerin zayıfları istismar ve tahakkümleri altında bulundurmak için kuvvetlinin zâyıflara zorla kabul ettirdiği bir teşkilâtın bütünüdür. Esasen kuvvetlilerin zayıflar üzerindeki tahakkümü bir tabiat kanunudur.

Nazariyenin Tenkidi

Devletin kuvvete isnat ettirerek zayıflar üzerinde kuvvetliler tarafından teessüs ettirilmiş bir kuvvetin icabı olarak devletin menşei izaha çalışmak ve kuvvetlilerin zayıflar üzerindeki tahakkümünü bir kanun mertebesine çıkarmak herşeyden önce devleti ve hukuku kuvvete bağlamak demektir. Devlet hukuktan başka bir şey değilse, devleti hukuk kaideleri ile çerçeveleme-

[2] *Sofistler, Seneca, İbni Haldun, J Bodin, vico, Montquiesque, Dugi, Oppenheimer:*

ye imkân olmadığı gibi hukuk da kuvvete bağlanınca; hak ve adalet tamamen kuvvetlinin arzu ve iradesi olurki bu düşünüş pek tehlikelidir. Şüphesizki imparatorlukların kuruluş ve genişleyişinde fetih ve istilâlar dolayısıyla kuvvetin de tesiri vardır; fakat bunu bir kanun mertebesine çıkarmak, devletin siyasi ve hukukî varlığını inkâr ederek, fertlerin ahlakî, hukukî ve siyasi ideallerini hiçe saymak onları bu ideallerden mahkûm sürüler mevkine düşürmek demektir.

Biolojik Teori

Bu teoriye taraftar olan filozofları, (3) iki kısma ayırmak mümkündür. Bir kısmı biolojik organizma ile sosyal organizma arasında bir benzerlik mevcuttur derler. Diğer bir kısım filozoflar ise sosyal uzviyetle biolojik uzviyet arasında ayniyat mevcuttur derler. Yani devlette tabiatte mevcut bir biolojik uzviyettir. O da diğer uzviyetler gibi doğar, büyür, yaşar, nesil bırakır ve ölür. Hücrelerin birleşmesinde biolojik uzviyet fertlerin birleşmesinde sosyolojik uzviyet meydana gelir. SPENCER'e göre cemiyetler diğer canlı cisimler gibi bir tohum halinde teşekküle başlarlar, mikroskopik bir hacimde iken büyüyen hayvanlar gibi büyük cemiyetler de küçük serseri sürüler halinde teşekküle başlamışlardır. Sosyal uzviyetin tıpkı biolojik uzviyet gibi organları da mevcuttur. Meselâ ilk çağın tanınmış filozoflarından PLATON'a göre insanda mevcut üç nefis kuvvetine karşı devlette de üç sınıf vardır :

1 — Amele, tüccar, çiftçi sınıfı ki; bunlar insan vücudunun meyiller istihaller kuvvetine tekabül eder. Bu kütle mensubu diğer iki kütleyi beslemekle mükelleftir.

2 — İkinci zümre muhariplerdir

[3] *Platon, Aristoteles, S Pencer, EsPinas*

ki; bunlar mertliğe tekabül eder diğer iki zümreyi tehlikelere karşı korur.

3 — Üçüncü zümre filozof ve hakimlerdir. Bunlar akıl kuvvetine tekabül eder, bunların vazifeleri kanun yapmak ve yapılan kanunları tatbik etmek, vatandaşların terbiyeleriyle uğraşmaktır.

Nazariyenin Tenkidi

Bu nazariyede kuvvetle müdafaa edilmesine rağmen tenkitden hali değildir. Bir kerre, biolojik uzviyetin parçaları ile sosyolojik uzviyetin parçaları arasında derin farklar mevcuttur. Birincileri şuurdan akıldan mücerret oldukları halde, ikincileri şuur ve akla sahip rasyonel psikolojik parçalarıdır. Saniyen parçaların meydana getirdiği bütün içinde fertlerin durumu ile biolojik hücrelerin organları arasında derin farklar mevcuttur. Biolojik hücreler meydana getirdikleri bütün içinde bir vasıtadırlar. Bu bütünden ayrı olarak kendilerinin hiç bir kıymet ve ehemmiyeti yoktur. Halbuki sosyolojik uzviyeti meydana getiren fertler meydana getirdikleri bütün içerisinde bir vasıta olmakla beraber, aynı zamanda bu içtimai topluluktan ayrı olarak kendilerinin de bir kıymet ve ehemmiyeti vardır. Diğer taraftan sosyolojik topluluktaki fertlerin zevali topluluğun zevalini icap ettirmez. İçtimai topluluk gene var olarak kalır. Halbuki biolojik uzviyetde organların zevali, meydana getirdikleri uzviyetin zevalini intaç eder. Biolojik nazariyenin tenkidi bitirmeden önce biolojik kanunların sosyal topluluğa tatbik edilemeyeceğini de kaydedelim. Nitekim, hayat için rakabet kanunu ve onun neticesi olan tasfiye kanunu bir biolojik kanundur. Bu kanun insan cemiyetlerine tatbik edilemez. Çünkü bir sosyoloğun dediği gibi insanlar hayvan gibi uzun yaşamak için değil, insanlığa yakışır bir şekilde yaşamak için uğraşırlar.

lar. (4)

İrادی (Mukaveleli) Teori

Bu nazariyeye taraftar olan filozoflara göre, (5) devlet fertlerin kendi iradesi ve arzuları neticesinde doğmuş içtimai bir müessesedir. Devletin kurulmasında kendi menfaat ve hayırını sezen fertler bir siyasi mukavele ile devleti kurmuşlardır.

Bu nazariyeyi benimseyen filozofların ekserisi önceleri fertlerin bir tabii yaşama halinde bulunduklarını fakat sonradan bir mukavele ile devlet denilen realiteyi kurduklarını ileri sürerler. Bu nazariyenin taraftarları arasında pek tanınmış bir sima olan J. J. RUSSO'ya göre, insanlar cemiyet hayatına girmeden önce tabii yaşama halinde bulunuyorlardı. J. J. RUSSO bunu şöyle anlatıyor: (Bir meşenin gölgesinde dinlenen, ilk rastladığı çayda susuzluğunu gideren, kendisini doyuran, aynı ağacın altında yatan, hayatta karnını doyurmak ve dinlenmekten başka bir saadet tanımayan, açlıktan ve bedenen ızdıraptan başka bir acı bilmiyen, başkalarına muhtaç olmıyan, belki de kendisinden başka kimseyi tanımayan insan) (6) bu tabii yaşama halinde rahat ve mesuttu. Fakat sonradan madenlerin ve ziraatin keşfi insanlar arasında müsavatsızlığı, ferdi toprak mülkiyeti kıskançlık ve asayişsizliği doğurmuştur. J. J. Russ'un diline göre bu uğursuz tesadüften rahatı kaçan insan kurtuluş yolunu yani diğer hem cinsleriyle anlaşmayı tercih etmiştir. Onlarla anlaşırken haklarının bir kısmından feragat ederek onları sosyeteye terk etmiş; fakat bu şekilde hareket eden insan hakikatde birşey kaybetmiş değildir. Çünkü hak-

[4] *Bougle*

[5] *Epikuros, grotius, HOBBS, SPINOZA, Puffendorf, Locke, j. j. Russo.*

[6] *Prof. Dr. H. N. Kubalı esas teşkilat dersleri Sahife 114*

larını cemiyete terk eden insan diğer hem cinsleri de haklarını sosyeteye terk ettikleri için kendi haklarını böylece elde etmiş olur. Nazariye taraftarlarına, göre, işte bu sarıh veya zımnı anlaşmadan devlet doğmuştur.

Nazariyetin Tenkidi

Büyük bir kuvvetle müdafaa edilmiş pek çok taraftar kazanmış olmasına rağmen bu nazariyede pek haklı olarak tenkid edilmiştir. Şöyleki : Bir kerre insanların içtimai bir teşekkül mevcut olmadan önce yalnız başlarına yaşadıkları bir hayal mahsülüdür Sosyolojik tetkikler insanların hiç bir zaman ferdan yaşamadıklarını en eski zamanlarda dahi onların bir sosyete içinde yaşadığını göstermektedir. Esasen J J Russo da bunu kabul ediyor ve tabii yaşama halinin bir faraziye olduğunu söylüyor böylece devlet denilen realiteyi J. J. Russo tetkik ederken müşahade metodu kullanması icap ettiği halde böyle bir faraziye dayandırması tabiatıyla neticede yanlış sonuçlar elde etmesini intaç eder. demekle J J RUSSO ya karşı metodu bakımından da hücumlar yapılmaktadır. Saniyen, VeleVKi böyle bir tabii yaşama hali mevcut olsa dahi bunu rahatlığı ve bu zamanda yaşayan insanın mesud olduğu da şüphe ile karşılanmalıdır. İnsan ancak diğer hemcinslerinin yardımıyla tabiatın güçlüklerini yenebilir, Amansız tabiat mücadelesinden fert yalnız başına bir hiçten ibarettir.

Devletin menşei meselesi incelenirken psikolojik ekonomik ve sosyolojik

esaslara isnat edilerek meselenin ancak bu yoldaki bir izahla halledilebilmesi mümkündür. Diğer taraftan insanların ihtiyaçlarının daha iyi bir şekilde karşılamak, kendilerini daha iyi müdafaa etmek, sulh ve sükûn içinde rahat, mesud yaşamak için devlet denilen içtimai varlığı kurmak istedikleri bir hakikattir. Gerek aile, biolojik, kuvvet ve gerekse mukavele teorolilerinin devletin menşei izahı hususunda hepsinin az çok bir hissesi mevcuttur. [7] Nitekim devletin menşei meselesini izahta aile teosisinin değeri büyüktür. şüphesiz ki, ailenin büyümesi ve bunların da bir şef etrafında toplanmasından devlet doğmuştur. diğer taraftan ilk toplulukların büyüyerek devleti meydana getirmesinde fetih ve istilaların yani kuvvetin değeri de inkar edilemez Biolojik teori cemiyet ile uzniyet arasındaki benzetmeleri ile pek aşırı gitmiş olmasına rağmen fetlerin birleşerek devleti, meydana getirdiklerini izah etmesi bakımından onun da az çok bir değeri vardır. mukavele teorisi ise bu hususta daha fazla bir değere sahiptir. Hakikaten insanın hayatını idame ettirebilmesi için hemcinsleri ile giriştiği mücadelede sulh ve sukuna kavuşmak için anlaşma yolunu tercih ederek devleti kurmuş olmaları bu gün için inkârı güç bir hakikattir. İşte bu teorilerin hiç birisini devletin menşei izah edemedikleri halde hepsinin birleştirilmesi ile elde edilecek sentetik bir izah şekli devletin menşei meselesini halledilebilir kanatindeyiz.

[7] Prof. Dr R.G. okandan da aynı fikirdedir.

Tarihin karanlıklarını Aydınlatan İki Vesika

Zeki Oral

Sayı. 22. Sahife II. in devamı

Aydın oğlu Umur beyin kızı Gürcü Melek'e ait su yolları kitabesi okunduktan ve hayır sahibinin adı anlaşıldıktan sonra bu yüce Türk kızının başka hayır eserleri de olması, Evkaf kayıtlarında Şer'îye sicillerde belgeler bulunması ihtimalini düşünerek incelemelere devam etmesini sayın Faik Tokluoğlundan rica etmişim.

Mektuplarına, gönderdiği vesikalara göre Tirede Gürcü Melek camii ve buna ait tarihî vesikalar vardır:

Gürcü Melek Camii :

Cami Tirenin Sofu köy mahallesinde Kara Gazi caddesile Gürcü Melek sokağının birleştiği yerdedir. Önce kubbeli ve minareli olan bu caminin bilinmeyen bir tarihte minare ve kubbesi yıkılmış, Muharrem 1328 H. tarihinde (1) tamir edilirken üstü çatı ve kiremitle kapatılmıştır.

Sol tarafı nihayetine bir oda ilâve edilmiş olan son cemaat mahallinden 9. 20 X 10.00 metre eb'adında olan

(1) Caminin yanındaki küçük odada bulunan mirât ül-usul adlı kitabın kabında " işbu 1328 senesi Muharrem ül-haramının mebd'e'inde Gürcü Melek camininin tamirâtı icra kılınmıştır, kaydı vardır.

namaz salonuna girilir. Bu salon kapı ve mihrap yanlarına açılmış dört pencereden ışık alır. Cami yapılırken veya onarım esnasında eski mimariye ait Müzeyyen sütun başlıkları kullanılmıştır. Caminin etrafı eski bir mezarlıktır. Hayır sahiplerinin, bina ettikleri Cami, mescit haziresine defnedilmeleri de adettir. Gürcü Melek Hatun kabrinin bu mezarlıkta bulunması, mezar taşlarının kıymet bilmez kimseler tarafından kırılmış yahut toprak altında kalmış olması çok muhtemeldir.

Camiye ait vesikalar:

Tirede Gürcü Melek camini ilgilendiren 5 vesika bulunmuştur. Bunları tarih sırasıyla gözden geçirelim:

1-1187 H 1773 M. tarihli ve Osmanlılardan Abdülhamit. I. tarafından verilmiş berat olup bu gün caminin imami olan H. Mehmedin elindedir. Münderecatının hülâsası şudur.

" Tirenin Sofuköy mahallesinde Evkafı mülhakadan ve merhume Gürcü Melek'in bina eylemiş olduğu cami şerifte yevmi iki akça vazife ile kayyim olan Mehmedin ölümü üzerine açık kalan bu hizmete Tire Naibi Mevlâna Mehmet Emin'in inhası ile istihkak sahiplerinden İbrahim tayin edildiği ve

mezkûr iki akçaya sahip olması vakfın ruhu ve hükümdarın devam-ı devleti için dua etmesi ve kimsenin müdahale etmemesi „ ne dairdir.

2-1253 H. 1837 M. tarihli ve Mahmut. 2. zamanında verilmiş olan bir muhasebe koçanıdır. Siyakat yazısıyla yazılmış bir kayıt sureti ve derkenarını ihtiva eden bu koçana göre “ vakfın imamı ve mütevellisi olan Seyit Sadullah oğlu Ahmet ile Abdullah oğlu Mustafa elindeki vakfın Tire Naibi Ahmet Ragıp efendi marifetile hesabı yapılmış camiye mevkuf bulunan bir kahvehane? berber, bakkal dükkânları ve üzüm mağazası ? ve ekmekçi furunu icarından ve karalunuslu, karkın ? köyleri aşarından 1250 senesinden 1251 senesi gagesine kadar 94 kuruş 12 akça hasılat olup camiın hasır, yağ, süpürge bedeli, muhasebe ücreti olmak üzere 133 kuruş masrafı zuhur etmek suretile vakfın 38 kuruş 48 akça borçlu kaldığı anlaşılmış ve keyfiyet Evkaf Nezaretine bildirilmiştir. Evkaf Müfettişi Ahmet Şükrü tarafından yazılan derkenarda “ Mezkûr borcun vakıf hasılatından alınması ve bundan sonra yapılacak masrafların evkaf Nezaretinden sorularak yapılması „ emredilmiştir.

3 — “ Gürcü Melek Camiinin imam ve Mütevellisi olan Seydi Sait oğlu Mehmet ile Abdullah oğlu Mustafanın bir biri ardınca ve evlatsız olarak ölüm leri dolayısıyla açık kalan imamlık ve mütevellilik hizmetine Tire naibi Mevlâna Ahmet Rağbın irhası üzerine bu hizmetlere ehil olan H. Ahmet Halifenin tayini hakkında II Şafer 1253 H. 1837 M. tarihli „ berattır.

4 — “ Mülhak evkafdan Tirede vaki Gürcü Melek camiinin nısıf hisse tevliyet cihetini kendi rızasıyla terk eden Mehmet oğlu H. Ahmedin yerine Hatat oğullarından Mehmet oğlu Alinin tayinine dair Gurra-i Cemazil ulâ 1286 A, 1869 M. tarihli „ berattır.

5 — “ Gürcü Melek camii şerifinin imamet cihetine mahsus şehri 20 kuruş vazife üzerine vakıf hasılatı müsait olduğu için 100 kuruş daha zam ile bu aylık ücretin 120 kuruşa çıkarılarak imam H. Mehmede yeniden ve 15 Safer 1332 H. 1904 M. tarihinde „ verilmiş berattır.

Yukarıya özetlerini yazdığımız vesikalara göre Gürcü Melek vakfının mütevellisi caminin imamı ve kayyımı vardır. Camiye iki köyün öşrü ile kasabada dükkânlar vakfedilmiş yahut bunlardan bazıları vakıf hasılatı ile ilâve olunmuştur. Camiın vakfiyesi ele geçtikten sonra bu cihetler vazihan anlaşılabacaktır.

Umur Paşa Kızı İzar Melek'e ait Kabir kitabesi

Bu yazının birinci kısmı hazırlandıktan sonra idi. Sayın Faik Toklu oğlu tatil günlerinden faydalanarak tarihî araştırmalar yapmak üzere Birgiye gitmiş orada Aydın Oğulları eserlerini görmüş Birgide bugün Halkevi ittihaz olunan H. Osman efendi medresesindeki H. Şakir kütüphanesinin alt kısım divarına yerleştirilmiş bir mezar taşında (Umur Paşa kızı) yazılı olduğunu görmüş ve Ödemişden telle beni haberdar etmişti. Mektubuna ek olarak bu taşın ıstampajını ve fotoğrafını da gönderdiler Resim. 2. Mezar taşı üzerinde şu yazılar vardır.

١ - توفيت المرحومة المغفورة

٢ - غرار ملك بنت امور باشا

Mezarlıklar bozulduğu vakit bunun ayaktaşı nereye atılmıştır. Divara konmuş olan bu taşın diğer tarafında yazılar ve ölüm tarihi olup olmadığı bilinmiyordu. Bu cihetler hakkında bilgi vermelerini 3/8/1944 tarihli yazı ile Ödemiş Kaymakamlığından rica etmiştim. Kaymakamlık 12/12/1944 tarih ve 540

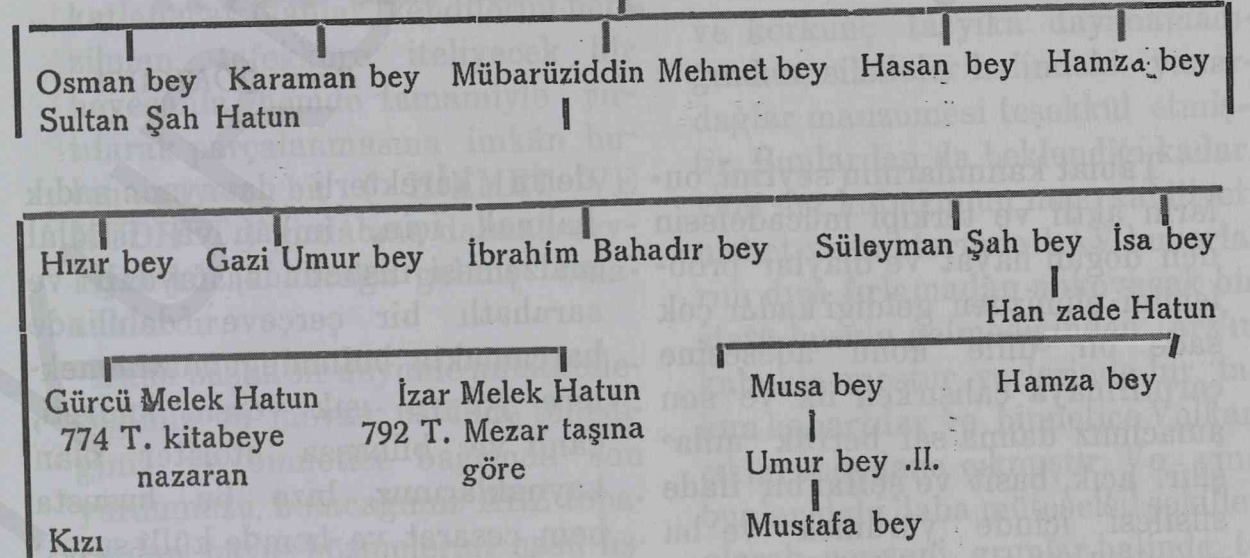
sayılı tahrirata ek olarak taşın diğer tarafındaki yazıların ıstampajı da gönderildi. Kendilerine teşekkür ederim. Mezar Taşının yazılı kısmının boyutu 0. 37 X 0. 38 dir Üzerinde şu yazılar vardır.

١ - من حجرة

٢ - النبي عليه السلام

٣ - سنة اثنى وتسعين وسبعمائة

Aydın bey

Resim : 2 Birgide Umur Paşa Kızı İzar Melek'e ait Kabir Kitabesi

Tarihten Damlalar :

Hayvanî Hayatın ilk devri

Basri GÖKKAYA

Tabiat kanunlarının seyrini, onların aktif ve terkibi mücadelesinden doğan hayat ve olaylar problemini elimizden geldiği kadar çok sade bir dille konu adesesine çarptırmaya çalışırken ilk ve son amacımız daima saf berrak anlaşılır, açık, basit ve şeffaf bir ifade silsilesi içinde yürümek ve bu uğurda bütün gayretimizi harcamaktır.

Ancak ben her ne kadar önümüzdeki mevzuu, münhasıran ilmi olmak vasfından tecrid ederek yarı storik, yarı romantik bir kanal dahilinde tebellür ettirmek Kararında olsam da etüd mihverine çektiğimiz mağaranın engin karanlığı, sır vermiyen, sınır tanımayan olaylar zincirlerinin haşın sertlikleri karşısında bazen ağır ve ağdalı terimlere başvurmak zorunda kalıyorum.

Filvâki mevzuumuzu canlandırmak ve kendisini muhtaç olduğu şeffaf kisveye büründürmek ve bu arada yüklenmiş olduğumuz

derin karakterli davaya sadık kalmak için, imkân ve istidlâl malzemesi nisbetinde, faydalı ve sarahatlı bir çerçeve dahilinde harcamakta bulunduğumuz emeklere yol ve ışık veren kudreti, canlı ve bilhassa otoriter olan kaynaklarımız. bize bu hususta hem cesaret ve hemde küllî suretle sühûlet şavkı aşılacaktır.

Evrenin teşekkülü ve Arz'ın hayata kabiliyet ve gebeliği gibi başdöndürücü problemleri, bütün muzlim çehre ve nüaslarıyla dile getirmeye bittabi imkân düşünülemez. Ancak müsbet ilim metodlarının kabul ve tatbik sahasına koyduğu sistemlerle maksada doğru giden açık ve aydınlatıcı ışıklar delâleti sayesinde merhale merhale hedefe yaklaşmak yolları da yok değildir.

Riyazi ve göksel ilimler, kâinatın kuruluşu ve bu arada geçirdiği tekallüp ve devirler hakkında, bu güne kadar daha katı ve daha yenileriyle kıymetleri saf dışına

atılamayan, esaslar meydana getirmiş ve klâsik nazariyeler kadrosundaki yerlerini tesbit etmiştir.

Şimdi ele almış bulunduğumuz konu, (Hayvani hayatın ilk doğuşu) bahsine temas etmektedir. Bu konunun iki cephesi ve fakat binbir menşûrû vardır. Bu satırları gözden geçirmek zahmetine katlanacak olanlar, kendilerini hem zihnen tefekküre iteliyecek bir heyecanla, hemde tamamiyle yırtilarak parçalanmasına imkân bulunamayan bir (HİKMET VE KUDRET) girdâbına dalmak zevkiyle kucak kucağa gelmiş bulacaklardır.

Daha başka bir deyimle anlatabileceğimiz bu mevzu; üstünde tünediğiniz ve binnetice bağrında son yurdumuzu bulacağımız ARZ topacından hayat hüzmelerini nasıl fişkırmış olduğunu bize duyurmuş yeltenmektedir.

Mücerrep bir hakikat ve şimik bir olaydır ki sular, bitkilerin tekevvün vasıtasıdır. Nebatat âleminin doğuşunda temel rolünü üzerine almış olan aynı faktör, yani su, hayvanî hayatın da mutlak surette ana çekirdeği ve nüvesidir.

Şimdiki teori mesnedlerine göre ilk önce tabiat kudretinden fişkıran hayat hüzmelerinden; gözle görülmeyen miniciklerle nebati bakteriler, hevam, haşerat, balıklar, kanatlılar, yani kuşlar, çifte geçimli (suda ve kararda yaşayan) hayvanlar, nihayet memeliler vücut bulmuştur.

Bu ilk devrede BEŞER adımı taşıyan çatalbacaklı mahluklar hayat kadranına ayak atmamış bulunmaktadır. Yine bu çağda Arz'da genel bir keşmekeş, bir hercümerc, ve bir recfe'dir almış yürümüştür. ARZ göbeğinin merkezindeki ateş ve lâv'lar fırtınası, dış kabuğunun sertliği sebebiyle, bunalmış, ve kışır tabakası, merkezden gelen müthiş ve korkunç tazyika dayanamadığından, silsileler halindeki yanardağlar manzumesi teşekkül etmiştir. Bunlardan da beklendiği kadar, yani arz kabuğunun mas kabiliyeti nisbet ve miktarında LÂV tuharlarını dışa fırlamadan aılıkoyacak bir statü husule gelmediğinden arz'ın kabukla mestur yerlerinde bir takım kabartılar ve binnetice Volkan çıkışları meydana çıkmıştır. Ve yine bunlar dahi daha müteselsil şekiller alarak yepyeni gruplar halinde tevessü ve teazzuv etmişlerdir.

Ve bu hadiselerle müvazi olarak da karaların bir çok bölgeleri su tuğyanlarına maruz kalmıştır. İşte bu etkiler sebebiyle dahi o ana kadar arz sathı üstünde belirilmiş olan tek mil hayat izleri ve canlı cisimler panoraması tümünden yok olmuştur. Yukarıda söylenildiği gibi arz topacının geçirdiği jeolojik vasfını taşıyan bu ihtilal de kayde şayan bir olaydır.

Arz, bir takım fizikî ve şimik etkilerin tesirine kapılmış, gayet müdhiş bir hareket ve sademe bulanına uğramıştır. İşte bu recfe ve sademelerden sonradır ki:

Cinsleri inkizar bulmuş, taşlaşmış, kireçleşmiş olan hayvanat artıklarıyla uçucu mermer adını taşıyan, kocaman çakıl taşları bu ihtilâlden sonra göze çarpan manzaranın mümessilleri sayılmaktadır.

ARZ'ın kireç çağı hayvanların dan olan, (Vamunit), (Bilenitin), ve (isiretül) isimleriyle anılan ve tanılan cesim, menîp mahluklar, gayet muazzam ve çok hayret verici heykeller halinde hayat alanına atılmış bulunuyorlardı İşte bu kadar tahridkâr ve yıkıcı kudretiyle başgösteren bu TUFAN, da volkanik maddeler, yani Yanardağların husule getirdiği fizikî tesirler yüzünden bütün nebâ-tat âlemi dahi bir anda yanarak kül-kömür olmuştur. Bu sırada ise aynı zamanda su tuğyanları da harekete geçmiş ve her tarafa istila etmiştir. Ve hayvanî hayata elverişli olmıyan Hâmızı Karbon emilerek yerini negatif unsurlara terk etmiştir.

Tabiat, bu olay ve cilvelerine rağmen hayat problemini yeni ve daha müstekar bir akorda alarak tanzime koyulmuş ve böylelikle ya hayat ışığı artık tam olarak başgös termiştir. Yine bu buhran devresinden sonra dahi azamet ve cesamet bakımından ilkinle ri andıran, âdetâ heykelleri tanzir eden cüsseli hayvanların tekrar sahneye fırladığı müşahede edilmiştir.

Şu hale nazaran o mehîp ve korkunç TUFAN olayından bir kaç hayvanın masun ve mahfuz kalabilmiş olduğu kendiliğinden tezahür etmek

tedir. İşte bu suretle ARZ kabuğun da yeni bir yahat senfonisi terennüm koyulmuş demektir. Bu kadar bir kızıl kıyamet Tayfunundan sonra ARZ TOPACI, tekrar hayat problemine karşı kucağını açmış bulunmak tadır.

Ancak bu parlak manzaranın bu muhteşem esrar âbidesinin, yani Tabiat lütfünün anagojik ihsanı çok sürmemiş,.. Daha keskin ve daha çetin ISI ile Tetanik yani DEVLER cesametindeki hayat heykelleri, ARZ'ın tedricen aldığı normalleşme ve teberrüd seyri karşısında gerek nazaretin noksanlaşması ve gereken arzın terkindeki kimyevî cevherlerin tebeddülü yüzünden yeniden bir ÖLÜM ve İNKİ RAZ girdâbına sarkmak bahtsızlığı na hedef olmuşlardır.

İşte Tabiat kanunlarında görülen bu reaksiyon neticesinde ise yepyeni ve daima bir hayat makânızması faâliyetâ geçmiştir, ve, yaşadığımız asırların te sülûlü olan esrarlı âlemi canlandırmıştır.

Yukarıda tarifleri ve vasıfları söylenen o muazzam hilkat örnekleri ve çifte yaşayışlı, yani ZÜLMAŞ EYN dediğimiz kodamanların nevi leri şöyle böyle hemen hemen hepsi de kütle halinde ortadan kaybolmuş ve fakat bu arada onların Kadav larından müteşekkil ÇÜRÜNTÜLER ARZ'ın sathına yayılarak onun bitim gücünde ve kimyevî kemâlinde çok önemli rol almışlardır !

Yasımız Var !..

— Büyük mizah sanatkârımız Cemal Nadir Güler'in aziz ruhuna. —

Sensin ey ulu Tanrım ! Verip almıya kadir,
Fakat yaşamalıydı — muhakkak — Cemal Nadir!..
Zarafetin, nüktenin mânası nedir "O" nsuz?
Kaybımız çok büyüktür, ızdırabımız sonsuz!..

Yanardı gözlerinde zekâsının ateşi,
Pek çabuk söndü mizah dünyamızın güneşi!..
Bir felâket — Türk için — bu mevsimsiz ayrılık,
Akıyor göz yaşları kalblere ılık, ılık!..

" Genç yaşında — ne yazık! — Güler'de oldu
tebah, "

Diyerek anacağız adını akşam, sabah!..
Yetişir mi her zaman böyle eşsiz sanatkâr?
Bugün, sonu gelmiyen, bir büyük yasımız var!..

Eskişehir 27/Şubat/1947

Cemal Oğuz ÖCAL

Not : Bu şiir, genç ve değerli sanatkârımız hakkındaki kara haber Radyo Gazetesinden duyulur duyulmaz yazılmıştır.

Halkevlerinin 17 inci yıl dönümü münasebetile Halkevi Başkanının verdiği nutuk

Sayın misafirlerimiz;

Bugün Halkevlerinin 17 inci yıl dönümünü kutlamak için burada toplanmış bulunuyoruz. Davetimizi lütfen kabul ile toplantımızı şereflendirdiğinizden dolayı hepinizi saygı ve şükranlarım ile selamlarım.

Kuruluşundaki maksat ve gaye içe risinde hemşerilerine her yönden faydalı olmaya çalışan ve temin edebildiği imkânlar nisbetinde çalışmalarını daima artıran Halkevimiz 1948 yılını başarılı bir yıl olarak saymakta ve bu gün kendisini kadir bilir yurttaşları önüne yüz akı ile çıkmış olmak bahtiyarlığına irişmiş görmektedir.

Halkevi Başkanı Vehbi Bilgin

Çalışmalarımızda ve elde ettiğimiz başarılarda çevremizin uyanık halkının ve çalışmalarımıza katılan aydınlarımızla gençlerimizin büyük bir hissesi bulunduğunu açıklamaya bir borç sayarız.

Geçen 16 inci yıl dönümü vesilesiyle arz edilen çalışma programının tahakkukunda yardımlarını biran bile esirgemiyen komitelerimizin Başkan ve üyelerinin hisseleri büyüktür. Komitelerimiz mensupları üstün gayret ve faaliyetleri ile çevremizin ilgisini ve sevgisini çekmiş ve kazanmışlardır.

Evimiz çeşitli yayınlarına, konferanslarına, muhtelif kurslara, müzik çalışmalarına, haftanın belirli günlerinde yapmakta olduğu gençlik toplantılarına devam etmiştir. Bu yıl bunlara daha fazla önem vererek Ülküsüne doğru ilerleyecektir.

Ev çalışmalarından beklenen gayelere ulaşmanın sırrı, hepimizin el birliği ile çalışması ve aydınlarımızın bilgi ve duyguları ile çevrelerini çeşitli yönden aydınlatmağa gayret etmeleri noktasında toplanmaktadır.

Halkevleri, bilgilerin, zekâların

iyi ve temiz duyguların el ele verip çalışacağı bir yuva ve bir kültür ocağıdır.

Halkevleri, hepimizin seve seve çalışabileceği, bilgi ve görgülerini artırabileceği ve yutdaşlarına daha faydalı olabileceği bir çalışma alanıdır.

Halkevleri, genç istidatların ; körpe zekâlarını geliştireceği ve olgunlaştıracığı bir okuldur.

Halkevleri, okul görmemiş : Okul dışında kalmış Türk çocuklarının ve gençlerinin daha iyi bir yurtdaş olma-

larını sağlayacak bir okul ve nihayet bütün yurtdaşların insanı ve temiz duygularını ırkışaf ettiren kutsal bir çatıdır.

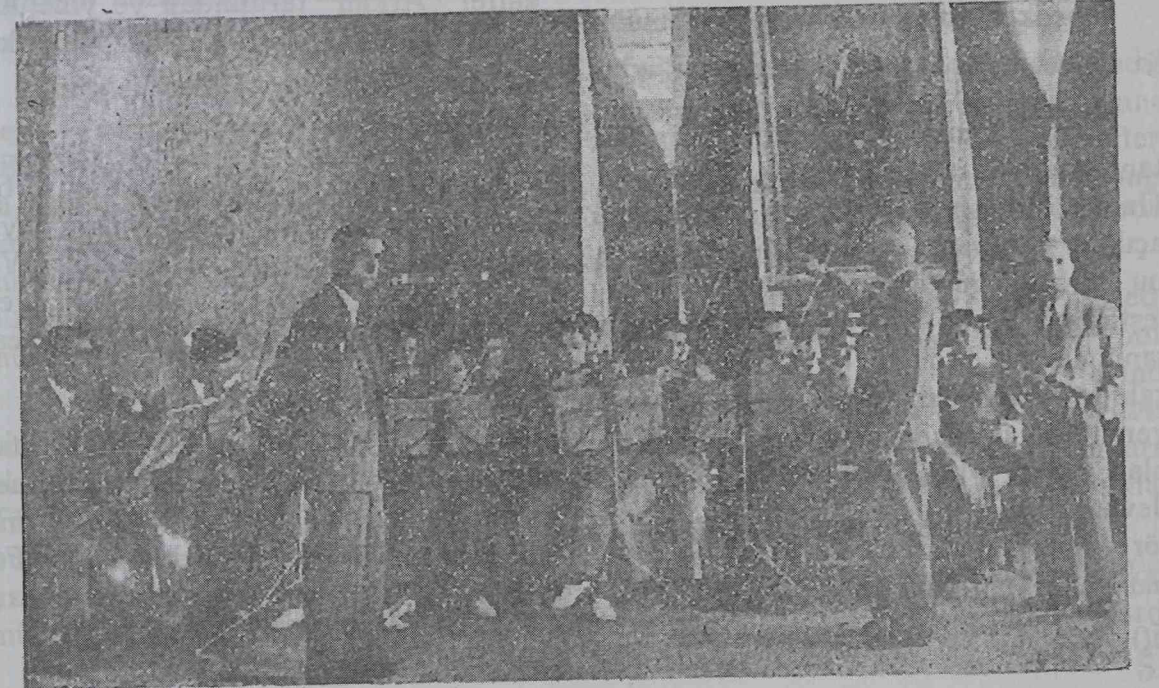
Evimizin bütün kapıları, bütün çalışma alanları herkes için açıktır.

Komite faaliyetlerini sizlere anlatmaya başlamadan önce bugünkü mesud yıl dönümü hepinize kutlu olsun aziz hemşerilerim.

Şimdi müsaadeleriyle evimizin 9 komitesinin geçen seneki faaliyetlerinden kısaca bahsedeyim :

Halkevi Çocuk Korosundan bir grup

Orkestra bir çalışma esnasında

Dil Edebiyat kolu :

Bu komite geçen yıl içinde halkımızın genel bilgisinin yükselmesine ve yurt sevgisinin ve vazife aşkının gelişmesine yarayacak ilmi, iktisadi, içtimai, fennî mevzular üzerinde çeşitli konferanslar tertip etmiş ve evimizin salonunu dolduran yüzlerce yurtdaş bu değerli konferanslardan faydalanmıştır.

Bu komitemiz bundan başka okullar arasında ilmi münazaralar tertip etmiş ve böylelikle birçok gençlarımızın düşünce muhakeme kıyaslama, iyi ve irticali söz söyleme kabiliyetlerini artırmağa çalışmıştır.

Güzel Sanatlar kolu :

Güzel sanatlar komitesi muhitimizde sanat zevkinin gelişmesi ve genç istidatların yetiştirilmesi için elinden gelen her gayreti sarf etmiştir.

Müzik kolumuz yerli ve garp müziği olmak üzere iki koldan çalışmaktadır.

Yerli müzik faaliyetleri arasında tanınmış saz sanatkarlarından Muzaffer Özden idaresinde bir (Milli saz kursu) açılmış ve iki ay devam ettikten sonra bu kurs gördüğü rağbet üzerine daimileştirilmiş ve bu işin başına Konyanın tanınmış saz sanatkarlarından Sillesi İbrahim getirilmiştir. Bu kurstan bir çok gençlerimiz faydalanmış ve bu kursa olan rağbet gittikçe artan bir şekilde devam etmekte bulunmuştur. Bu günkü tören programımız gereğince takdim olunacak Milli saz, bu kursun yetiştirdi-

ği gençler tarafından verilecektir. Evimizin Milli saz takımı vuku bulan davet üzerine başlarında öğretmen İbrahim Berberoğlu olduğu halde Kütahyaya giderek ora Halkevinde üç akşam başarılı konserler vermişlerdir.

Garp müziği faaliyetlerimiz lâyık olduğu ehemmiyetle mütenasip bir şekilde devam etmiş ve memleketimizin yetiştirdiği kıymetli mizisyen Arif Şahap Öktem idaresinde çalışmalarına devam etmekte bulunmuştur.

Bu arada Devlet Konservatuvarı öğretmenlerinden Muazzez Gökmen ve piyanist Mithat Altan sureti mahsusada davet olunarak Belediye Halk sinemasında iki konser verilmiştir.

Ayrıca evimiz salonunda öğretmen Arif Şahap Öktem ve konservatuvar öğrencilerinden kıymetli hemşerimiz Muzaffer Arkan tarafından ve yine Arif Şahap Öktem'in refakati ile Amerikalı Bayan Ruzmari taraflarından Piyano ve Keman konserleri verilmiştir.

Belediyemizin bir şehir Bandosu bulunmaması yüzünden Konyamızda duyulan eksikliği tamamlamak için Sayın Valimizin himmetleriyle kurulan Halkevi Bandosu genel ihtiyaçları karşılayacak şekilde çalışmaları devam etmiştir.

Şehrimizde fotoğrafçılık sanatını gençlere öğretmek ve inkişaf ettirmek maksadıyla Güzel sanatlar komitemiz tarafından bir öğretmen idaresinde (Fotoğrafçılık kursu) açılmış ve iki ay devam

eden bu kurs başarı ile neticelenmiş ve 13 gencimizin fotoğrafçılığı öğrenmesine imkân vermiştir.

Temsil Kolu :

Her yıl olduğu gibi Temsil komitemiz salon, sahne, dekor yoksuzluklarına rağmen geçen yılda mahrumiyetler içinde elinden geldiği kadar çalışmış ve halkımıza sanat zevkini telkin etmeğe ve bu konudaki bedîi ihtiyaçları tatmin eylemeğe uğraşmışlardır.

Şehrimiz sinemalarındaki sahnelerde üç eser temsil etmiş Karaman'ı İlgin ve Ereğli ilçelerimizle Kütahya Halkevinde müsamereler vermiştir. Bu müsamerelere evimizin millî sazı da iştirak etmiştir.

Spor Kolu :

Bu kolun çalışmaları başlıca dört bölümde hulâsa edilebilir.

Birincisi, memleketimizin eski sporlarından olan (cirit) oyunudur. Çoktan beri unutulmuş ve ihmal edilen bu oyun Sayın Valimizin irşadları ile evimiz tarafından yeniden ele alınmış ve istasyon civarındaki eski Ziraat okulu sahasında üç hafta mükâfatlı ciritletme oyunları yapılmış ve pek çok seyircinin takdirini kazanmış, heveskârların zevklerini tazelemiştir.

İkincisi, medeni alemin spor faaliyetleri arasında çok önem verdiği (BOKS) Soporudur. Gençlerimizi boks teşvik etmek ve alıştırmak maksadı ile evimiz Kültür park stadyumundaki husûsi boks stadında (teknik boks birinciliği) tertip etmiş ve kazananlara mükafatlar vermiştir.

Üçüncüsü, Türkün daima dünyada birinciliğini muhafaza ettiği milli sporu olan (GÜREŞ) dir. Evimiz bu eski Türk sporunun ilerilemesi, gençlerimizin bu bakımdan olgunlaşmaları için idman yurdu sahasında iki gün devam eden mükâfatlı güreş müsabakası tertib et-

miş, halkımıza muhtelif illerden bu müsabakaya kahlan tanınmış güreşçilerimizi heyecan ve takdirle seyir ettirmiştir.

Dördüncüsü, Asrımızın üzerinde önemle durduğu (KAYAK) sporudur. Gençlerimizin kayak sporuna olan ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir öğretmen idaresinde (Kayak kursu) açılmış ve haftanın pazar günleri Meram sırtlarında ve diğer üç günde de Alâaddin tepesinde ve eteklerinde kayak çalışmalarına devam edilmiştir.

Sosyal Yardım Kolu :

Asil memleketimizin içtimai yardıma olan ezeli sevgi ve rağbetini artırmak ve yoksullara yardım temin etmek gayesiyle çalışan bu komitemiz, geçen yıl Köycülük komitesi ile iş birliği yaparak bu komiteler mensupları beraberlerinde üç Doktor ve bir Ebe olduğu halde merkeze bağlı Obruk, Yarma, Kızılviran Tömek, Silles ve Hatıpbucaklarına bağlı Köylerden de getirilen yüzlerce hastanın muayene ve tedavilerini temin eylemiş ve beraberlerinde dulundurdukları atebirin vesaire gibi belli başlı ve luzumlu ilaçları dağıttıkları başka köylü hastalara ait reçeteleri evimiz tarafından yaptırılmış ve ilaçları kendilerine gönderilmiştir.

Bu arada Hatıpbucak ve Silles bucak merkezlerinde bir çok çocukları sünnet ettirilmiş, bu gezilere ve sünnetlere evimiz bandosu da iştirak ettirilmek suretiyle çocuklar ve köylüler bandomuzdan istifade etmişlerdir.

Bundan başka evimizde tahsis edilen bir odada fakir halk için bir poliklinik açılmış ve bu muayene evinde 185 kadın ve 64 erkek olmak üzere (249) hasta muayene edildiği gibi bunların reçeteleride ücreti evimiz tarafından verilmek suretiyle yaptırılmıştır.

Bu komitemiz ayrıca sekiz yoksul yurddaşa cem'an (145) lira para yardı-

mında bulunmuştur.

Bütün köy Sağlık gezilerimize iştirak eden ve belli muayene günlerini bir defa bile ihmal etmiyerek fahriyen muayene ve tedavilere feragatle devam eden Sayın Doktorlarımızdan Nimet Ünlü, Ertuğrul Arat ve Sabri Ertüzün'e ve köylerde poliklinikliğimizde meccanen muayene edilen fakir hastaların ilaçlarını mümkün olan ucuz bedel ile temin eden Sayın Eczacılarımızdan Ali Rıza Kilimci ve Yusuf Ünlü'ye huzurlarınızda teşekkürü bir borç bilirim.

Kurstar Kolu;

Bu kolumuzun geçen bir sene zarfında başardığı işler şunlardır:

1— Eski yıllarda olduğu gibi geçen yıl da birinci ve ikinci devre olmak üzere iki devre (Daktilo kursu) açılmış ve fakat yazı makinesinin azlığı sebebiyle bütün müracaatlar karşılanamadığından bu iki devreye iştirak ettirilebilen öğrencilerden (22) kadın ve (19) erkek olmak üzere (41) vatandaşa muhtelif derecelerle diplomaları verilmiştir.

2 — Geçen yaz tatilinde okullarda Matematik derslerinden ikmalî olan öğrenciler için bir öğretmen idaresinde (Matematik kursu) açılmış ve (11) öğrencinin faydalanmasına imkân verilmiştir.

3— Yabancı dil öğretimi için İngilizce kursu açılmış ve devam eden ve öğrencilerden başarı gösteren (3) kadın ve (4) erkek ki (7) yurddaşa törenle diplomaları verilmiştir. Bu ders yılı başından itibaren başlayan yeni İngilizce kursu da devam etmektedir.

4— Memleketimizin ve hele Ziraatımızın motorleştiği son yılların ihtiyacını ve Konyamızda bir şoför okulunun bulunmadığını düşünen evimiz, bir (Oto ve şoferlik) kursu açmış ve 4 ay devam eden bu kursa teknik, bakım ve arızacılık'a ait bilgiler öğretilmiş ve sı-

nav neticesinde başarı gösteren (14) yurddaşa törenle diplomaları verilmiştir.

Bu kursun açılmasında irşadları ve rehberliklerini sebk eden Sayın Valimizle, Kursun Oto ve öğretmenlerini temin hususunda yardımlarını esirgemeyen Sayın Garnizon Komutanı General Halit Aykut'a evimiz adına şükranlarımızı sunmayı bir borç biliriz.

5— Kız Enstitüsüne devam edemeyen fakir aile çocuklarına dikiş, nakış, çiçek, çamaşır ve ütü bilgilerini öğretmek maksadı ile iki öğretmen idaresinde açılan kurs üç ay devam etmiş ve bu fakir öğrencilerin tedarik edemediği kurs için lüzumlu malzeme evimizce temin edilmek suretiyle (9) genç kızımız yetiştirilmiştir. Bu genç kızların yaptıkları takdire değer el işleri kurs sonunda evimizde teşhir edilmiş ve pek çok beğenilmişti.

Kütüphane ve Yayın Kolu :

Halkımızın okuma ve tebebbü ihtiyacını karşılamağa çalışan evimiz bu alanda yurtdaşlarına daha faydalı olabilmek gayesiyle kütüphanemizi modern usullere göre düzenlemiş ve kitaplıkta mevcut (4032) kitabdan ciltsiz bulunan (240) kitabı ciltletmek suretiyle ciltli kitap sayısını (3347) ye çıkarmıştır.

Kitaplığımızda 1948 yılı içinde (4915) yurtdaş mutaleada bulunmuştur. Evimiz tarafından 13 yıldanberi çıkarılmakta olan (KONYA) dergisinin geçen çalışma yılı sonunda (122) inci sayısı neşredilmiştir. Orta anadolunun bu kıymetli dergisine üstün şöhret temin eden değerli yazarlardan ve Konyamızın kendileriyle öğündüğü simalardan bugün aramızdan ebediyen ayrılmış olan rahmetli üstad Ferit Uğur, Abdülkadir Erdoğan ve Naci Fikret Başta'ı bu vesile ile saygı ile anarız.

Köycülük Kolu :

Köylerimizin ziraî, içtimaî, sıhhi; ve

Kültürel gelişmelerini, Şehirli ile köylü arasındaki dayanışma duygularının kuvvetlenmesini amaç tutan köycülük kolumuz geçen yıl Sosyal yardım komitemizle iş birliği yaparak merkeze bağlı Hatıp, Kızılviran, Sille, Opruk, yarma Tömek bucaklarına ve bu bucakların bazı köylerine giderek köylerimizle hasbihaller yapmış ve bu bucak ve köylerin iklim icaplarına göre hangi ziraî kolları daha muvaffak olabileceğini anlatmış ve bilhassa ağaçsız olan köylerin ağaçlandırılması ve elverişli olan köylerde Pamuk ziraatı yapılması, hayvanların ıslâhı, cins boğa, koç ve damızlık mevzuları üzerinde köylülerimiz tenvir edilmiştir.

Bu arada tesbit edilen bazı köy ihtiyaçları için ilgili resmi makamlar nezdinde lâzım gelen teşebbüslerde bulunulmuştur.

Evimizde Valilik makamınca açılan merkez köy muhtarlar kursu ile evimiz

köycülük komitesi ilgilenmiş ve kurs sonunda muhtarları ziraî müesseselerimiz [gezdirilip gösterildikten sonra ev salonunda verilen çayda faydalı hasbihaller yapılmıştır.

Tarih Müze komitesi :

Bu komitemiz tarihî abidat bakımından zengin olan Beyşehir ilçemize bir gezi tertip etmiş ve üyesinden bulunan yüksek Mimarla birlikte Beyşehir merkezinde ve bu merkeze bağlı olup eski eserleriyle şöhret bulmuş olan Fasıllar köyünde tetkikler ve tarihi araştırmalar yapmış ve şimdiye kadar raslanmamış pek çok mühim tarihî eserler bulup meydana çıkarmış ve bunların fotoğraflarını almıştır. Komite bu gibi araştırmalarla meşgul olduktan başka ikinci İnönü Zaferi, Lozan, Mimar Sinan günlerinde anma törenleri tertip etmiş ve bu törenlerde konuşan arkadaşların konferanslarını (Konya) dergisinde neşretmiştir.

1949 Yılı Faaliyet Programı

Geçen yıla ait ev faaliyetlerini böylece arz ettikten sonra şimdi de için de bulunduğumuz yılda neler yapmak istediğimizi ve düşündüklerimizi kısaca arz etmeme müsaadelerinizi rica ederim.

Konuşmamın başında da arzolunduğu veçhile faaliyetlerimizin müsbet sonuçlara ulaştırılabilmesi kıymetli hemşerilerimizin ve Sayın Komite Başkan ve üyelerimizin esirgemiyeceklerine emin bulunduğumuz ilgi ve çalışmalarıyla mümkün olabilecektir.

Bu yıl tahakkuk ettirilmesini istediğimiz şunlardır:

Dil Edebiyat kolu:

Şimdiye kadar olduğu gibi memleket irfanına büyük faydalar sağlayan ilmi konferanslara devam etmek ve evvelki senelerde yapıldığı gibi halkın toplu olarak bulunduğu kahvehaneler ve benzeri yerlerde konuşmalar yapmak suretiyle halkımızın aydınlanması na çalışmak. Millî günlerimizi her zamankinden daha canlı ve şuurlu programlarla anmak karındayız.

Bunlardan başka orta öğretimi öğrencileri arasında şiir müsabakaları ve münazaralar, gençleri güzel ve düzgün söz söylemeye alıştırarak kürsü konuşmaları terkip etmek ve haftanın bir gününü akşamı bu gayeleri temine matuf gençlik toplantılarına hasretmek isteyoruz.

Güzel Sanatlar kolu :

Halkımızın müzik zevkini inkişaf ettirmek ve gençlerimizi müzik bilgileri

ile teçhiz etmek için (piano, keman, mandolin ve piyolonsel) derslerine devam etmek' milli saz çalışmalarına önem vermek, ilk okul çağındaki çocuklarımızın gelişmesine çok fayda temin edecek olan (çocuk korusu) çalışmalarına başlamak ayrıca bir de (gençlik korusu) teşkil etmek, Orkestra çalışmalarını devam etmek, toplu olarak müzik konserleri vermek, (Şan, Koro, Solo) konserlerine imkân nisbetinde yer vermek, millî Saz kursunu devam ettirmek istiyoruz.

Havaların müsaade ettiği zamandan itibaren evimizin bandosu da Halkevi bahçesinde ve şehrin münasip yerlerinde millî marşlar ve güzel parçalar çalmak suretiyle halkımızın bedii bir ihtiyacını tatmin etmeye çalışacaktır.

Temsil Kolu

Bu yıla gelinceye kadar sahnesiz, salonsuz ve yersiz olan Temsil kolumuz yakında inşasına başlanan yeni Halkevine kavuşacaktır. Bu sebeble Temsil kolumuzun faaliyeti önümüzdeki yıl içinde azami dereceyi bulacak, mümkün olursa her hafta umuma müzikli seçme eserler temsil edecektir.

Spor Kolu :

Bu yıl spor kolumuz futbol, Voleybol, Basketbol, Atletizm, Güreş ve Boks çalışma ye müsabakaları yapacağı gibi mahalli imkânlar nisbetinde Cirit ve Kalkan oyunlarına da yer ayıracaktır. Bundan başka mevsim spor gezilerine ve kış sporlarına da önem verecektir.

Sosyal yardım kolu :

Geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da sağlık köy gezileri tertip edecek, hasta şehirli ve köylülerimizin sağlığı ile ilgilenmek, evimizde açılmış olan Polikliniği devam ettirmek, Doktorlarımızın fakir köylü ve şehirliye vereceği reçeteleri yaptırmak ve imkân el verdikçe yoksullara yardım etmek istiyoruz.

Kurslar Kolu :

Her sene olduğu gibi evimizde bir ve ikinci devre Doktilo kursu açmak, İngilizce, Fransızca, Matematik, Dikiş, nakış, Çamaşır ve ütü kursları ve imkân hasıl olduğu takdirde geçen sene olduğu gibi Şoförcülük kursu da açmak istiyoruz.

Cumhuriyet idaremizin yurtda okur yazar olmıyan vatandaş bırakmamak yolundaki gayretine rağmen okul kıfayetsizliği yüzünden bir çok vatandaşların halen ilk okul tahsili yapmadıkları ve bu yüzden okuyup yazma nimetinden mahrum kaldıkları malumdur. Eviniz bu mühim meseleyi lâyık olduğu önemle ele almış ve imkân nisbetinde hemşerilerine faydalı olabilmek gayesiyle şehirde on (Halk dershanesi) açmağa karar vermiştir. Bu dershaneler bu ayın son gününden itibaren çalışmalarına başlayacaktır.

Kütüphane ve Yayın :

13 yıldanberi evimiz tarafından yayınlanmakta olan ve memleketde büyük ilmi bir şöhrat kazanan (KONYA) dergisinin daha olgun münce ratla çıkarılmasına devam edilecektir.

Kitaplığımızdaki mevcut cildsiz kitaplardan mühim bir kısmının ciltlenmesine ve yayınlanan faydalı kitaplardan mümkün olduğu kadar fazla satın alınmasına ve böylelikle kütüphanemizi zenginleştirmeğe çalışmak, memleket

kültürüne hizmet etmek istiyoruz.

Köycülük Kolu :

Ziraatçı ve Veteriner arkadaşlarla birlikte İlçe, Bucak ve köylerimize geziler tertip etmek ve mahallî ihtiyaçları tedkik edip halkın dertlerini dinlemek, onlara faydalı olacak konferanslar vermek, kendileriyle hasbehaller yapmak istiyoruz. köylerimizin ihtiyaçlarını tespit ettikten sonra ilgili resmî makamlarla temasa geçerek bu ihtiyaçların giderilmesine çalışmak karındayız.

Tarih ve Müze kolu :

Konya ve mülhakatında mevcut tarihî kıymeti haiz eski eserlerin onarılması ve muhafazası için ilgili makamlarla temas ederek memleketimizi süsleyen emsalsiz tarihî eserleri korumağa çalışmak istiyoruz.

Bu arada Konyamızın en kıymetli tarihî eserlerini içine alan ve evimizde bir çoğunun klişeleri bulunan eski eserlere ait bir (Konya Albümü) yapmak tasavvurundayız.

Tarihî Türk büyüklerini anma günlerinde, konferanslar tertip etmek, anılan büyüğe ve eserlerine ait fotoğraflar yayınlamak istiyoruz.

Bütün bu gayelerin gerçekleştirilmesini temine çalışırken, bizden bilgi, görgü, zekâ ve çalışmaları ile yardımlarını esirgemiyecek olan saygı değer yurtdaşlarımıza, aydınlarımıza, Halkevi üye ve idare kurulu arkadaşlarıma şimdiden teşekkür ederim.

Sözlerimize son verirken maddî ve manevî her türlü yardım ve müzaheretleri ile evimizi destekliyen Sayın Cumhuriyet Halk partisine ve onun saygı değer Hükûmetine ve bizden hiç bir yardımı esirgemiyecek Sayın Valimize minnet şükranlarımızı sunmağı bir borç biliriz.

Halkevi Haberleri

Dil ve Edebiyat Kolu :

Evvelce tertip edilen kış konferanslarının ikincisi Millî Eğitim Müdürü Refet Onurlu tarafından (Halk Eğitimi) konusu altında, üçüncüsü Top. Yzb. Nafi Onat tarafından (RADAR), dördüncüsü Nail Gökbudak tarafından (KIBRIS), beşincisi İhsan Eke tarafından (Halkçılık ve Milliyetçilik), altıncısı Fâkir Usman tarafından (Konyada adam öldürme cürmü) konuları altında verilmiş ve bunlardan başka sömestre tatili münasebetiyle şehrimize gelen Konyalı Üniversiteli gençlerimiz tarafından bir (Şiir günü) tertip edilmiş ve ayrıca (Kadın çalışmalımıdır - çalışmamalıdır) mevzuunda bir münazara yapılmıştır.

Tıp Fakültesi öğrencilerinden İhsan Dayıoğlu tarafından (Konya hastalıkları ve Grip) mevzulu bir konferans da verilmiştir.

Güzel Sanatlar kolu :

Enstruman derslerine ve evvelce açılmış olan millî saz kursuna devam edilmiş ve haftanın pazar günleri evimiz millî saz ekibi halka çeşitli konserler vermiştir.

Bu kursdan yetişen gençler temsil kolunun verdiği müsamerelerde millî saz ve türküleriyle katılmışlardır.

Halkevlerinin yıl dönümü münasebetiyle tertip edilen program gereğince törene Bando, Millî Saz ve ev Orkestrası iştirak etmiştir.

Temsil Kolu :

Bu komite iki ay içinde Yeni sinemada gündüz Bayanlara ve akşamı u-

muma olmak üzere (kimsesizler) i ve B. Halk sinemasında da yapılan Yıl dönümünde (Zoraki Tabip) komedisini zengin programla temsil etmişlerdir.

Bundan başka aynı komedi gündüzü bayanlara ve gecesi de umuma olmak üzere aynı sinamada temsil edilmiştir.

Halkevli Temsil koluna mensup gençler tarafından Türk Şampiyonumuz Gazanfer Bilge menfaatine yeni sinemada (Bir Cihan gömdüm) piyesi ile (Bir cesaret rekoru) komedisi temsil edilmiştir.

Spor Kolu :

Memleketimizde Boks'u geliştirmek maksadiyle B. T. Umum Müdürlükten gelen Boks Antranör Danyal Tepedelen idaresinde bir (BoksHakem)kursu açılmış ve on gün devam eden bu kursdan sonra Yeni sinemada (Türkiye Boks birincilikleri) ne iştirak etmek üzere müsabaka tertip edilmiş ve kazananların isimleri Genel Müdürlüğe bildirilmiştir.

Kayak kursu havalanın karlı olduğu günlerde devam etmiştir.

Kurslar Kolu :

Memleketimizde okuyup yazma bilmiyen kadın ve erkek vatandaşlarımız için ilimizin muhtelif semtlerinde ve sekiz ilk okulda ve ayrıca da Ceza evinde iki kurs açılmış ve 28/Şubat/1949 pazartesi gününden itibaren faaliyete geçilmiş bulunmaktadır.

Ceza evindeki fakir hükümlüler için evimizce Alfabe, Defter, kalem ve tebeşir alınarak gönderilmiştir.